

PESÄPUU RY

TOIMINTAKERTOMUS 2014

SISÄLLYSLUETTELO

MISSIO	4
VISIO	4
YLEISTÄ	4
LAPSEN JA NUOREN OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN	6
Lapsilähtöiset työskentelymallit osallisuuden ja lapsen edun toteuttamiseksi	6
Mahdollistetaan nuorten osallisuus lastensuojelussa.....	12
LAPSEN JA NUORTEN TARPEISTA LÄHTEVÄN PERHEHOIDON SUUNNITELMALLINEN KEHITTÄMINEN	22
PRIDE-ohjelman malli perhehoidon kehittämiseksi	22
SIOJITETTUJEN LASTEN JA NUORTEN ASEMAN VAHVISTAMINEN YHTEISKUNNASSA	27
OSAAMISEN VAHVISTAMINEN LASTENSUOJELUSSA.....	32
KEHITTÄMISPROJEKTIT	36
SISUKAS-projekti 2012–2016.....	36
LÄHEMMÄS-projekti 2013–2016.....	41
PePPi-hanke 2012–2016.....	44
TALOUS JA HALLINTO	49
Yleishallinto	49
Henkilöstöhallinto	49
Talous	50

MISSIO

Pesäpuu ry on vuonna 1998 perustettu valtakunnallinen lastensuojelujärjestö. Yhdistyksen tarkoituksena on kehittää lastensuojelua ja sen perhehoitoa, vahvistaa siinä lapsen osallisuutta ja kuulluksi tuleamista sekä edistää lapsen terveyden, kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumista.

Pesäpuun toiminta perustuu seuraaviin arvoihin:

Lapsi esiin lasta kuullen

Perhe (pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet) on lapselle tärkeä

Erilaisuus on rikkautta

Elämyksellisyys on tie oivalluksiin

Kokemukset ovat merkityksellisiä

Tasa-arvoinen yhteistyö on voimavara

VISIO

Pesäpuun visio strategiakaudelle 2014–2016 on: ”Kohdattu lapsi on osallinen omassa elämässään”. Vision toteuttamiseen pyritään viiden strategisen tavoitteen avulla, joita ovat:

1. Lapsen ja nuoren osallisuuden edistäminen lastensuojelussa
2. Lapsen ja nuoren tarpeista lähtevä perhehoidon suunnitelmallinen kehittäminen
3. Sijoitettujen lasten ja nuorten aseman vahvistaminen yhteiskunnassa
4. Osaamisen vahvistaminen lastensuojelussa
5. Pesäpuun talouden perustan vakauttaminen ja sitoutuneesta ja ammattitaitoisesta henkilöstöstä huolehtiminen

YLEISTÄ

Toimintavuosi 2014 aloitti Pesäpuussa uuden strategiakauden. Pesäpuun toiminnan päätavoite on vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta lastensuojelussa. Työskentely lasten ja nuorten osallisuuden lisäämiseksi on jo tuottanut rohkaisevia tuloksia. Tällä strategiakaudella syvennetään teemaa ja vahvistetaan toimintatapoja ja toimintakulttuuria, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten osallisuuden. Vuodesta 2008 alkanut kokemusasiantuntijatoiminta alkoi sijoitettujen nuorten ryhmästä ja on siitä laajentunut osaksi järjestömme perustoimintaa. Vuosia jatkunut työ kantaa nyt hedelmää. Järjestömme työssä kokemusasiantuntijat ovat mukana joka tasolla, sekä kehittäjinä, kouluttajina että vaikuttajina. Ilahduttava on ollut huomata kokemusasiantuntijuuden arvostuksen kasvu koko Suomessa. Erityisen arvokasta on sijoitettujen ja sijoitettuna olleiden lasten ja nuorten oma kokemus siitä, että heidän kokemuksiaan arvostetaan ja niillä on merkitystä. Kokemusten keräämisellä, yhteisellä jakamisella ja yhteiskunnallisella vaikuttamistyöllä pyrimme siihen, että lastensuojelutyössä ja palvelujärjestelmässä ei toistettaisi aiempia virheitä, vaan vahvistettaisiin jo toimivia käytäntöjä ja luotaisiin uusia. Kokemustieto keskustelee jatkuvasti ja tiiviisti teoreettisen tiedon, asiantuntijatiedon ja tutkimusten kanssa.

Uudessa visiossamme lapsen kohtaaminen on keskeinen tekijä lapsen osallisuuden edistämisessä. Olemme kehittäneet ja ottaneet käyttöön uusia koulutuksia, joiden kautta toivomme aikuisten saavan rohkeutta ja lisää taitoja kohdata lapsi. Vuosi 2014 nimettiin Pesäpuussa Kohtaamisen teemavuodeksi. Halusimme nostaa esiin aidon kohtaamisen tärkeyden. Kohtaamisen teemaa tuotiin esiin koulutuksissa, mutta myös Pesäpuun järjestämisissä muissa tilaisuuksissa. Aamukahvit, Nalle-kiertue ja Nalle-synttärit loivat kohtaamisen tiloja lastensuojelun ammattilaisille ja antoivat myös Pesäpuun työntekijöille mahdollisuuksia lastensuojelun työntekijöiden kohtaamisille ja uusien yhteistyöverkostojen syntymiselle.

Vuonna 2014 Pesäpuun kehittämistyötä tehtiin sekä kohdennetun toiminta-avustuksen alaisessa perustyössä että projekteissa. Kolme laajaa kehittämisprojektia Sisukas (Sijoitettu lapsi koulussa), PePpi (Vapaaehtoiset voimavarana sijaisperheiden tukemisessa) ja Lähemmäs (Läheisten osallisuuden vahvistaminen lastensuojelussa) jatkuivat edelleen. Projektien edetessä on ollut ilahduttavaa huomata, että yhteistyö Pesäpuun ”perustyön” ja projektityön välillä lisääntyi: projektit pystyivät hyödyntämään paremmin Pesäpuussa olevaa tärkeää pitkäaikaista kehittämistyön asiantuntijuutta ja erityisosaamista ja perustyö sai lisävoimaa projekteissa työskentelevien osaamisesta ja käytäntöyhteyksistä.

Pesäpuulla on niukasti resursseja PRIDE:n kehittämiseen, koska toiminta ei kuulu RAY-avustuksen piiriin. Vuonna 2014 saatiin kuitenkin toteutettua PRIDE-materiaalin kääntäminen ruotsiksi monien yhteistyökumppaneiden tuen avulla. Ensi vuodesta alkaen myös ruotsinkielisillä on mahdollisuus saada valmennusta omalla äidinkielellään, kuten laissa edellytetään.

Vuoden 2014 aikana toimintaympäristö oli voimakkaassa muutostilan odotuksessa. Useita vuosia valmistelussa olleelle sote-uudistukselle ei vuoden lopussa ollut löytynyt riittävän hyvää mallia; uusi sosiaalihuoltolaki hyväksyttiin ja se astuu voimaan asteittain vuoden 2015 alusta. Myös kauan odotettu uusi perhehoitolaki oli vielä vuoden lopussa valmistelussa. Tulevina vuosina nähdään siirtykö lastensuojelun painopiste ennaltaehkäisyyn sosiaalihuoltolain muuttuessa ja parantaako perhehoitolaki sijoitettujen lasten mahdollisuutta päästä perheeseen ja lisääntykö sijaisperheiden tuki.

Pesäpuussa oli vuonna 2014 henkilökuntaa enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Suurin osa henkilökunnasta työskenteli projekteissa. Projektirahaa on ollut käytössä aikaisempaa enemmän, kun taas kohdennetun avustuksen määrä on laskenut ja sen piirissä olevaa henkilökuntaa on vähennetty. Vuoden aikana on kiinnitetty huomiota siihen, että kaikilla työntekijöillä on tiedossaan Pesäpuun perustehtävä, yhteiset arvot ja näkemys kokonaisuudesta ja työn tavoitteista.

LAPSEN JA NUOREN OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Lapsilähtöiset työskentelymallit osallisuuden ja lapsen edun toteuttamiseksi

Lapsilähtöisen työtteen vahvistamiseksi lastensuojelussa tarvitaan edelleen lapsen kohtaamisen ja lapsen kanssa työskentelyn arvopohdintaa, asenteisiin vaikuttamista ja koulutusta. Lisäksi tarvitaan konkreettisia työmenetelmiä ja välineitä työskentelyn tueksi. Lapsilähtöisten koulutusten avulla levitetään tietoa erilaisista keinoista ja menetelmistä, jotta lapsilähtöinen työskentely juurtuisi käytäntöön ja lapset tulisivat kohdatuiksi lastensuojelussa. Eri-ikäisille lapsille ja nuorille kehitetään uusia toiminnallisia välineitä. Välineiden ja toimintamallien käyttöön annetaan koulutusta.

Tavoite: Lapsilähtöinen työskentely on vakiintunut lastensuojeluun ja lapset on otettu mukaan kaikkeen lastensuojelun kehittämistyöhön

Lapsilähtöinen työskentely lastensuojelussa -koulutus

Lapsilähtöinen työskentely lastensuojelussa -koulutusten avulla levitetään tietoa kehitetyistä työmenetelmistä, jotka auttavat kohtamaan lapsen erilaisissa tilanteissa. Koulutusten avulla pyritään vahvistamaan lapsilähtöistä työtettä lastensuojelussa.

Vuonna 2014 ei ole järjestetty koulutuksia, koska niille ei ole ollut kysyntää. Lapsilähtöisiä työskentelytapoja on koulutettu Välinekahviloissa ja Pesäpuun muissa koulutuksissa.

Välinekahvilat

Välinekahviloiden tavoitteena on tarjota matalan kynnyksen paikkoja toiminnallisiin välineisiin tutustumiseksi ja samalla osallistujien kanssa pohditaan eri-ikäisten lasten kanssa työskentelyn kysymyksiä. Työntekijät ovat kertoneet saaneensa uusia ideoita tuttujenkin välineiden käyttöön. Välinekahviloissa ei vain esitellä tuotteita vaan myös pohditaan myös niiden käyttöön liittyviä eettisiä kysymyksiä. Välineiden käytön juurtuminen osaksi työskentelyä helpottuu ja kynnys niiden käyttöön madaltuu kun työntekijä voi saada niistä omakohtaisen kokemuksen.

Vuoden aikana pidettiin kolme eri sisältöistä Välinekahvilaa, joissa oli yhteensä 30 osallistujaa. Välinekahviloiden sisällöt olivat: kohtaamisen kysymykset koulu-ikäisten kanssa työskennellessä, nuorten kanssa työskentely ja elämäntarinatyöskentely. Lisäksi syksyllä järjestettiin neljän välinekahvilan kokonaisuudesta muokattu kahden päivän koulutus tilauskoulutuksena Paraisilla otsikolla Toiminnalliset välineet vuorovaikutuksen tukena. Osallistujia oli 24.

Sijoitettujen lasten vertaisryhmämalli

Pesäpuu on kehittänyt Sijoitettujen lasten/sijaisvanhempien vertaisryhmämallin ja juurruttanut sitä järjestämällä ohjaajakoulutusta, ohjaamalla ryhmiä, kirjoittamalla aiheesta artikkeleita, pitämällä työpajoja niin kotimaassa kuin ulkomaillakin sekä tekemällä yhteistyötä muiden lasten vertaisryhmätoimijoiden kanssa. Koulutuspalautteen mukaan sekä sijoitetut lapset että sijaisvanhemmat ovat kokeneet hyötyvänsä vertaisryhmistä. Lasten vertaistukiryhmien juurtuminen Suomeen on kuitenkin kunnissa törmännyt rakenteellisiin ongelmiin ja resurssipulaan.

Perhehoitajalakiin on kirjattu sijaisperheiden oikeus saada tukea. Sijoitettujen lasten ja sijaisvanhempien vertaisryhmätoiminta on yksi keskeinen tukimuoto. Myös sijaisperheiden omat lapset tarvitsevat tietoa ja vertaistukea.

Pesäpuussa nähdään tärkeäksi kartoittaa sijoitettujen lasten ja sijaisperheiden omien lasten vertaistuen tarve, millaisia vertaistuen muotoja on kehitetty ja mahdollisuus saada sitä. Tarpeen on selvittää, minkälaisessa muodossa vertaistuki saataisiin pysyväksi osaksi sijoitettujen lasten ja sijaisperheiden tukipalettia.

Vuonna 2014 kirjoitettiin projektisuunnitelma, jolla haettiin RAY:ltä projektirahoitusta sijoitettujen lasten ja sijaisperheiden biologisten lasten vertaistuen kehittämiseksi. Rahoitusta ei saatu, koska RAY katsoi, että kehittämistyötä on mahdollisuus tehdä osana Pesäpuun perustyötä. Pesäpuun rahoitus on tältä osin kuitenkin niin pientä, ettei systemaattiseen kehittämistyöhön ole edellytyksiä.

Sijaissisaruus, sijaisperheen biologisten lasten valmennus ja tuki

Jokaisella sijoitetulla lapsella ja nuorella on oikeus päästä hyvin valmennettuun ja tuettuun sijaisperheeseen. Sijaisperheen omilla lapsilla on keskeinen rooli sijoituksen onnistumisessa. Siksi laadukkaan sijaisvanhempien valmennuksen lisäksi on kiinnitettävä huomiota myös perheen biologisten lasten valmennukseen. He tarvitsevat valmennusta ja tukea siinä missä sijaisvanhemmatkin.

Pesäpuu ry on tuottanut materiaalin sijaisvanhemmuutta harkitsevien perheiden omille lapsille ja nuorille. Sijaissisaruusoppaat on kehitetty yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten kanssa. Oppaat on tarkoitettu oheismateriaaliksi Sijaissisarten ennakkovalmennukseen ja vertaisryhmiin. Oppaita voidaan käyttää myös yksilötyöskentelyssä PRIDE-valmennuksen aikana tai sosiaalityöntekijän tapaamisissa.

Sijaissisarten huomioimisen tärkeys on tiedostettu jo aiemminkin, mutta lasten omia valmennuksia ei ole juurikaan ollut ja sijaissisarten tuki on ollut vähäistä. Sijaissisarten huomioimisen ja tuen tärkeyttä on

pidettävä aktiivisesti esillä perhehoitoa kehitettäessä. Lapsilla tulee olla yhtäläinen oikeus omaan valmennukseen kuin aikuisillakin.

Sijaissisarten teema näyttäytyi edelleen perhehoidossa ajankohtaisena, mutta vähälle huomiolle jääneenä osa-alueena. Vuoden aikana Pesäpuussa hankittiin lisää tietoa sijaissisarten tuesta ja huomioimisesta perhehoidossa Suomesta ja maailmalta mm. Norjasta. Järjestimme sijaisvanhemmille ja sijaissisarille kehittämisillan, jossa yhdessä heidän kanssaan pohdimme työn sisältöjä ja kehittämistarpeita. Heidän mukaansa sijaissisarten saama tuki on edelleen hyvin satunnaista ja kehittämistyötä tarvitaan.

Vuoden aikana valmisteltiin RAY:lle projektihakemusta sijaissisarten osallisuuden vahvistamiseksi perhehoidossa. Vaikka projekti ei saanutkaan rahoitusta, niin Pesäpuussa nähdään edelleen aiheen tärkeys koko sijaisperheen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Sijaissisarten valmennus ja tuki -koulutus toteutui vuonna 2014 kerran ja osallistujia oli 14. Toinen kouluttajapari oli itse sijaissisarena kasvanut kokemusasiantuntija.

Pesäpuuta konsultoitui jonkun verran sijaissisarusteemaan liittyen ja opinnäytetöitä varten. Joulukuussa valmistui ansiokas Jenny Werlingin opinnäytetyö: Biologiska barns upplevelse av sin vardag i familjehemmet samt deras tankar om stöd.

Lisäksi on aloitettu kehittämistyö sijaissisarusteeman liittämiseksi osaksi PRIDE-valmennusta.

Lapset lastensuojelua tutkimassa ja kehittämässä – lasten oma Salapoliisitoiminta

Vuonna 2013 alkaneen Salapoliisitoiminnan tavoitteena on vahvistaa lasten osallisuutta lastensuojelussa. Salapoliisitoiminnassa esi- ja alkuopetusikäiset (noin 6-8-vuotiaat) lapset on otettu yhdessä aikuisten kanssa miettimään sijaishuollon arkeen ja turvalliseen elämään liittyviä asioita. Lapset itse pääsevät toiminnan kautta mukaan konkreettiseen kehittämistyöhön, sillä heidän näkemyksiään kokemusasiantuntijoina hyödynnetään tuotettaessa materiaalia lastensuojelutyön tueksi. Lisäksi tavoitteena on mallintaa työskentelyä. Kuluneen kahden vuoden aikana on toteutettu yhteensä kolme Salapoliisiryhmää ja yksi päivän mittainen Salapoliisifoorumi.

Toiminnassa on mietitty tarkkaan eettisiä kysymyksiä ja periaatteita, jotta toiminta on mahdollisimman turvallista siihen osallistuville lapsille. Työntekijöiden on oltava herkkäkuuloisia lapsen kertomalle ja aikuisten on oltava valmis kuulostelemaan tarkasti lasten itsensä esiin nostamia asioita. Toiminnalla on oma maskotti, Salapoliisi-Mäyrä, joka ei lasten tapaan voi asua omien syntymävanhempiensa luona. Mäyrää mietityttävät monenlaiset asiat, joissa hän kaipaa apua lapsilta. Näitä kysymyksiä, kuten mitä tarkoittaa lastensuojelu, millä tavoin Mäyrän ikävää syntymäkotiin voidaan lievittää tai kuka on sosiaalityöntekijä, tapaamiskerroilla pohditaan yhdessä lasten ja aikuisten kanssa. Teemoja käsitellään lapsille ominaisin menetelmin, kuten leikin, toiminnallisten harjoitusten ja tutkimisen avulla. Isossa roolissa ovat myös salapoliisitehtävät, kuten sormenjalkien tutkiminen, välipala ja tapaamisten välillä suoritettavat kotitehtävät, jotka suuntaavat ajatuksia kohti seuraavan tapaamiskerran aihetta.

Kehittämisössä on ollut tähän asti kolmentasoisia vaikutuksia:

1. Lapsi-/asiakastaso: Lapset ovat hyötäneet päästessään kehittäjäryhmään, jossa tutkitaan lastensuojelua. He ovat saaneet tietoa asioista, jotka voivat auttaa ymmärtämään myös omaan elämään liittyviä asioita. Lapsille on ollut tärkeää päästä ryhmään, jossa on muitakin sijoitettuja lapsia ja pohtia heidän kanssaan eri teemoja. myös läheisten mukaan ottaminen toimintaan on tuonut lasten elämään suoria vaikutuksia: suhde läheiseen on syventynyt. Jatkossa tuotetaan lasten oma lastensuojelun käsikirja, joka tavoittaa useita satoja lapsia antaen tietoa ja rohkaisten heitä.

2. Työntekijätaso: Työntekijät ovat saaneet valmiuksia ymmärtää syvemmin alle 10-vuotiaiden kokemusmaailmaa. Työntekijät ovat kertoneet oman ajattelu- ja työtapojen syventymisestä, joka on tuonut työhön mielekkyyttä. Jatkossa toimitetaan myös opas aikuisille (työntekijöille ja läheisille), joka toimii välineenä lasten kokemusten käsittelyyn ja työskentelyyn sijoitettujen lasten kehittämisryhmissä.

3. Yhteiskunnallinen taso: Lapsilta saatava tietoa on levitetty valtakunnallisesti erilaisten valtakunnallisten seminaarien, tapahtumien, koulutusten, julisteiden ja artikkeleiden kautta.

Salapoliisitoiminnan taustalla toimii muutaman kerran vuodessa kokoontuva ideointiryhmä, johon kuuluivat Mikko Oranen (Nuorten Ystävät), Kaisu Muuronen (Lastensuojelun Keskusliitto), Raija Harju-Kivinen (lapsiasiavaltuutetun toimisto), Sointu Möller (Tapiolan SOS-lapsikylä), Marko Nikkanen (Mehiläinen), Maaret Parviainen (Pesäpuu ry, PePPI-hanke) ja Raili Bäck-Kiianmaa (Pesäpuu ry). Ideointiryhmän tarkoituksena on toimia reflektioapuna sekä ideoida toiminnan toteutusta ja kehitettävää materiaalia. Yhteistyötä on tehty Lapsiasiavaltuutetun toimiston, Lastensuojelun Keskusliiton, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n, SOS-lapsikylä, Keski-Suomen sijaishuoltoyksikön, Mehiläisen, Tampereen kaupungin ja Varsinais-Suomen sijaishuoltoyksikön ja alueen laitosten kanssa.

SOS-lapsikylästätiö myönsi vuonna 2014 apurahan Salapoliisitoiminnalle. Apuraha mahdollisti sen, että Salapoliisitoimintaan on saatu palkattua yksi aikuinen kokemusasiantuntija Selviytyjistä ja rahaa on voitu käyttää myös materiaalin tuottamiseen.

Toimintavuoden 2014 aikana järjestettiin yksi lasten Salapoliisiryhmä ja yksi päivän mittainen Salapoliisifoorumi yhteistyössä Pesäpuun Lähemmäs-hankkeen kanssa. Uutta toiminnassa oli se, että lapsille tärkeät aikuiset otettiin aiempaa tiiviimmin mukaan toimintaan. Tampereella keväällä 2014 järjestetyssä, viisi kertaa tavanneessa ryhmässä aikuiset eli Sherlockit työskentelivät osittain yhdessä lasten kanssa ja osittain omana kehittäjäryhmänään. Lasten ja aikuisten ryhmissä käsiteltiin samoja teemoja: lastensuojelu, auttaminen, sosiaalityöntekijä ja elämän tärkeät asiat. Aikuisten tiiviimpi mukaan ottaminen lasten rinnalle nousi tarpeesta saada lapsen rinnalle aikuinen, joka tukee häntä koko työskentelyn ajan ja mahdollisesti ryhmän välillä tai sen jälkeen nousevissa kysymyksissä.

Marraskuussa Halikossa järjestetyssä Salapoliisifoorumissa lapset ja läheiset työskentelivät puolestaan koko päivän yhdessä lastensuojeluun, kotiin ja ikävään liittyvien teemojen parissa. Foorumipäivän tavoitteena oli kehittämistyön lisäksi vahvistaa lapsen ja hänelle tärkeän läheisen suhdetta.

Toiminta on hyvin lapsilähtöistä ja lasten mielenkiinnon kohteet huomioivaa. Niin lapset itse kuin heidän lähiaikuisensa ovat olleet innostuneita toiminnasta. Aikuiset ovat nähneet Salapoliisit hyvänä ja voimauttavana tapana käsitellä vaikeita asioita yhdessä lapsen kautta. Erityisesti salapoliisiteeman ja Mäyrä-hahmon mukaan ottaminen on nähty avaimena onnistuneeseen toimintaan.

Aikuisten palautteita koottuna

Järjestetyn ryhmätoiminnan lisäksi Pesäpuu on konsultoinut vuoden aikana Vantaan lastensuojelun avohuoltoa (tilaisuuteen osallistui kaksi kehittämistyöstä vastaavaa työntekijää) ja Tampereen lastensuojelun avohuoltoa (osallistujia 12) Salapoliisitoiminnan käynnistämiseen liittyen. Kokemusasiantuntijatoiminnan hyödyntäminen avohuollon kehittämisessä sisältää monia erityiskysymyksiä, jotka eivät sellaisenaan ilmene sijaishuollon kentällä. Konsultaation tarkoituksena on ollut perehdyttää kiinnostuneet tahot Salapoliisitoiminnan ideologiaan ja tarjota ajatteluapua siinä, kuinka tämänkaltaista toimintaa voitaisiin soveltaa myös lastensuojelun avohuollon palveluissa.

Salapoliisitoimintaan osallistuneiden lasten tutkimustuloksista julkaistiin viisi julistetta. Julisteiden teemat ovat: Mitä on lastensuojelu?, Mitä sosiaalityöntekijä tekee?, Uni (kaksi julistetta) ja Muistilista aikuisille. Tuotetut julisteet olivat esillä lokakuussa Valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä Hämeenlinnassa sekä marraskuussa Valtakunnallisilla perhehoidon päivillä Jyväskylässä teemalla ”Ettei tarttis pelätä ja saisi olla turvassa”. Julisteiden tuottamista uusista teemoista jatketaan vuonna 2015.

Marraskuussa julkaistiin Pipsa Varion varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma ”Lastensuojelussa on kyse siitä, että lapsilla on hyvä olla” Kokemusasiantuntijalapsen hyvinvointia ja lastensuojelua tutkimaan, Pesäpuun Tutkimuksia-sarja 3/2014. Tutkimuksessa tarkasteltiin 5-9-vuotiaiden lasten näkemyksiä hyvinvoinnista ja lastensuojelusta ja siihen on koottu yhden, vuonna 2013 toteutetun Salapoliisiryhmän keskeisimmät tutkimustulokset sekä toiminnan peruseriaatteet.

Aikuisten suullisesti antaman palautteen perusteella lapset ovat voimaantuneet Salapoliisitoiminnan kautta. Pari aikuista on myös kertonut, kuinka lapsen olemus esimerkiksi asiakasneuvotteluissa on muuttunut Salapoliisitoiminnassa mukanaolon seurauksena. Muutaman lapsen kohdalta olemme kuulleet, että he ovat ottaneet omaan elämäänsä liittyviä asioita rohkeammin puheeksi arjessaan. Myös aikuiset ovat ilmaisseet, kuinka lasten voimaantumisen on ollut välillinen vaikutus myös heidän voimaantumiseensa: lasten ilo on tarttunut myös aikuisiin.

Aikuisten palautteita koottuna

Tilaisuudet

- Syksyn 2013 Jyväskylän ryhmään liittyvä tiedotustilaisuus Salapoliisien tutkimustuloksista 21.2.2014, osallistujia n. 30
- Tampereen ryhmään osallistui kuusi 6-8-vuotiasta lasta ja heidän valitsemaansa läheiset, jotka olivat sijaisvanhempia. Ryhmä kokoontui 5 kertaa. Näiden lisäksi pidettiin etukäteisinfoa työntekijöille ja sijaisvanhemmille, osallistujia n. 20 sekä tiedotustilaisuus Salapoliisien tutkimustuloksista Tampereen kaupungin sijaishuoltoyksikön työntekijöille ja kutsutuille johtaville työntekijöille, osallistujia 15
- Varsinais-Suomen/Halikon lasten ja läheisten yhteinen Salapoliisifoorumiin 8.11.2014 osallistui 10 lasta, iältään 5-10 vuotta ja kymmenen lapsen valitsemaa läheistä (biologisia äitejä, isosisko, mummo, sijaisvanhempia ja omahoitajia sekä muutama laitosten työntekijä). Tämän lisäksi pidettiin etukäteisinfo ja ideointitapaaminen, osallistujia 6 ja tiedotustilaisuus Salapoliisifoorumin tuloksista tullaan pitämään keväällä 2015.

Näkyvyys mediassa

- Lapsiasiavaltuutetun verkkouutinen Salapoliisikerho tuo pienet lapset lastensuojelun kehittämiseen (28.5.2014)
- Perhehoito 6/2014 Salapoliisit tutkivat lastensuojelua
- Lisäksi Salapoliisitoiminnasta on kirjoitettu kolme juttua Pesäpuun omaan tiedotteeseen.

Puheenvuorot ja työpajat

- 13.2.2014 Hyvä alku messujen yhteydessä järjestetty KUUNTELE LASTA! Mitä se tarkoittaa? -seminaari. Puheenvuoro otsikolla:
- 13.3.2014 Talentian asiantuntijapäivät, puheenvuoro otsikolla: Lasten salapoliisikerho, lapset lastensuojelua tutkimassa ja kehittämässä, kuulijoita n. 35.
- 13.12.2014 Virittäytyminen Perhehoidon päivillä teemalla läheiset, yhteistyössä Lähemmäs-hankkeen kanssa, kuulijoita n. 200.
- Vammaistyö: Lasten ja nuorten henkilökohtaisen avun päivät: kuulijoita n. 35
- Salapoliisitoiminnan esittely Pesäpuun hallituksen kokouksessa ja Lastensuojelun Keskusliiton neuvottelukunnassa, kuulijoita 15

Kansainvälinen työ

- Salapoliisityön ideologiaa esiteltiin keväällä 2014 Tampereella vaihdossa olleelle ranskalaiselle sosiaalityöntekijälle.
- Salapoliisien viestejä välitettiin IFCO:n Euroopan seminaarissa Irlannissa pidetyssä työpajassa.

Muuta

- Mäyrä on vieraillut Raija Harju-Kivisen (lapsiasiavaltuutetun toimisto) kanssa:
 - 17.11.2014 Koko Suomi leikkii -tapahtuma "Leikki vieköön" (30 osallistujaa)
 - 18.11.2014 The Czech Group / Family Research in Jyväskylä (11 osallistujaa)
 - 25.11.2014 Terveystiedon edistämisen foorumi (10 osallistujaa)
- Salapoliisiteemaa on käsitelty myös erilaisissa Pesäpuun koulutuksissa: Kohtaamisen taito (lasten kokemusasiantuntijuus) ja Hyväksyvä katse – välittäviä ihmisiä (Turva ja turvallisuus lasten puheissa ja tarpeena)

Mahdollistetaan nuorten osallisuus lastensuojelussa

OSALLISUUDEN TAIDOT JA VALMIUDET - lapset ja nuoret resurssina lastensuojelun sijaishuollossa -toiminta on vakiintunut kansallisessa ja kansainvälisessä lastensuojelussa. Toiminnan ytimessä on Pesäpuu ry:n Selviytyjät-tiimi, jonka jäsenet ovat 18–28-vuotiaita sijaishuollon asiakkaita tai asiakkaana olleita nuoria.

Tavoite: Sijaishuollon asiakkaina olevat tai olleet nuoret otetaan mukaan lastensuojeluprosesseihin yksilöinä, yhteisön jäseninä ja yhteiskunnallisina vaikuttajina.

Selviytyjät-tiimi

Viime vuosina lastensuojelussa kokemusasiantuntijuuden arvo on noussut voimakkaasti. Pesäpuu ry:ssä kokemusasiantuntijatoiminta alkoi sijoitettujen nuorten ryhmänä (Selviytyjät) vuoden 2008 alussa ja on siitä laajentunut osaksi järjestön perustoimintaa. Pesäpuu ry:ssä kehittämistyö yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa vahvistuu vuosi vuodelta.

Selviytyjät luokittelevat kokemusasiantuntijatoiminnan kolmeen eri tasoon, jotka toimivat myös toiminnan tavoitetasona:

1) Yksilötaso ryhmässä

Nuori saa osallisuuden ja vertaisuuden kokemuksen ryhmässä, esimerkiksi Nuorten foorumissa. Toiminta on parhaimmillaan voimaannuttavaa auttaen nuorta omien elämäntapahtumien, tilanteiden, tunteiden ja ajatusten ymmärtämiseen ja jakamiseen. Yksikin kohtaaminen tai keskustelu voi kantaa monesta hankalasta paikasta yli. Nuorten kumpuavia ideoita voi hyödyntää eteenpäin, mutta tämä ei ole vertaisryhmien tai Nuorten foorumien itsetarkoitus.

2) Yhteisötaso

Lasten/nuorten ajatukset, kokemukset ja syntyneet ideat kootaan jäsennellysti, eettisesti ja kunnioittavasti yhteen. Yhteisötasolla nuorten asiantuntemusta hyödynnetään esimerkiksi lähiverkostoissa ja paikallistason palvelujen kehittämisessä.

3) Yhteiskunnallinen taso

Yhteiskunnallisella tasolla nuorten asiantuntemusta hyödynnetään valtakunnallisella tasolla tapahtuvassa lastensuojelun vaikuttamistyössä.

Selviytyjien toiminnan tarkoituksena on tuoda lastensuojelun sijaishuollon asiakkaina olevien nuorten näkemyksiä ja kokemuksia osaksi yleistä lastensuojelukeskustelua. Työ on kokemuksista kumpuavaa kehittämistyötä, johon yhdistetään ammattilaisten ja tutkimuksen tuottamat näkökulmat. Toiminta muodostuu ryhmän omista tapaamisista, eri puolella Suomea järjestettävistä paikallisista ja valtakunnallisista Nuorten foorumeista, erilaisista koulutustapahtumista sekä materiaalin kehittämisestä nuorten ja ammattilaisten yhteistyön tueksi.

Vuonna 2014 Pesäpuu ry:n Selviytyjät-tiimin toiminnan ytiminä olivat kaksi yhteen nivoutuvaa teemaa: nuorten kokemusasiatuntijuuden vahvistaminen paikallisilla tasoilla ja työntekijöiden kouluttaminen kohtaamaan nuoret sekä asiakkaina että asiantuntijoina. Tiimi jatkoi toimintaansa entiseen, monipuoliseen ja työntäyteiseen tapaansa. Tällä hetkellä tiimiin kuuluu 14 18–28-vuotiasta nuorta aikuista, joilla jokaisella on omakohtaista kokemusta lastensuojelusta. Toimintavuoden aikana tiimiin ei pyydetty uusia jäseniä, mutta Selviytyjissä on keskusteltu ryhmän avaamisesta uusille jäsenille. Ryhmän avaaminen nähdään tärkeänä, sillä uusia näkökulmia ja kokemuksia tarvitaan aina kehittämistyössä. Kuitenkin, koska tiimin toiminta on valtakunnallista ja julkista sekä edennyt vertaisvaiheesta vahvaan kehittämistyöhön, on huomattu, että uusien jäsenten mukaan ottamista on harkittava entistä tarkemmin. Tiimiä vetävät psykologi Johanna Barkman (Pesäpuu ry) ja lastensuojelun sektorijohtaja Marko Nikkanen (Mehiläinen).

Toiminnan ideoinnin ja suunnittelun pohjana ovat edelleen tiimin omat tapaamiset, joissa kehittämistyön lisäksi on aikaa kuulumisten ja kokemusten jakamiselle. Tapaamisissa tiimi käy läpi elämäkokemuksiaan sekä erilaisia tapahtumia ja yleisessä keskustelussa esillä olevia asioita, pohtien yhdessä niiden herättämiä tunteita ja ajatuksia. Toimintavuonna 2014 tiimillä oli kolme päivän/viikonlopun mittaista tapaamista joko Jyväskylässä tai Tampereella. Näiden lisäksi oli erilaisten tiimin järjestämien tapahtumien yhteydessä noin kymmenen tapaamista.

Ryhmän omien tapaamisten ja kehittämistyön lisäksi tiimi on ollut vahvasti mukana paikallisessa ja valtakunnallisessa vaikuttamistyössä. Puheenvuoro- ja koulutuspyyntöjä otettiin vuoden aikana vastaan kymmeniä, jotka veivät tiimiläiset lukuisiin tilaisuuksiin ympäri Suomen. Tämän lisäksi tiimi teki tiivistä yhteistyötä Pesäpuun muun koulutus- ja kehittämistyön kanssa toimien yhteistyössä Pesäpuun Sijoitettu lapsi koulussa ja Lähemmäs-projektien kanssa. Lisäksi monipuolista yhteistyötä on tehty edelleen lapsiasiavaltuutetun, Lastensuojelun Keskusliiton ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Toiminnastaan tiedottamista Selviytyjät-tiimi jatkoi julkisen Facebook-ryhmänsä Pesäpuu ry:n Selviytyjät kautta. Ryhmässä julkaistiin tiimin kuulumisia, tiedotettiin tulevista tapahtumista sekä julkaistiin ajantasaista tietoa nuoren keskuudessa ja lastensuojelussa puhuttavista asioista kahdesta neljään kertaa kuukaudessa. Ryhmä toimii myös väylänä välittää tuoreeltaan eri tilaisuuksissa esiin nousseita viestejä laajempaan tietoisuuteen.

Selviytyjät-tiimi saa tukea ja vahvistusta toiminnalleen ideointiryhmän panostuksesta. Ideointiryhmän jäsenet edustavat lähimpiä yhteistyökumppaneita Mehiläistä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL:ää, lapsiasiavaltuutetun toimistoa, SOS-Lapsikylää, Nuorten Ystävät ry:tä ja Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikköä. Ideointiryhmän tarkoituksena on toimia Selviytyjien reflektointi- ja ideointiapuna. Ideointiryhmä kokoontui kerran toimintavuoden aikana, sillä epävirallisia tapaamisia ryhmä eri jäsenten kanssa oli vuoden aikana useita.

Kehittämistyö

Kehittämistyössään Selviytyjät ovat jatkaneet vuonna 2013 aloitettujen projektien parissa. Isämme-kirja kokoaa yhteen sijoitettujen nuorten isätarinoita ja sen tavoitteena on avata isäkeskustelua lastensuojelussa. Isät ovat usein näkymättömiä, mutta silti merkityksellisiä sekä hyvässä että pahassa. Tavoitteena myös on, että isät tulevat kosketetuksi ja mahdollisesti muuttavat asennettaan ja toimintaansa suhteessa sijoitettuun nuoreen.

Selviytyjät ovat kohdanneet tarinankeruuksessa haasteita, jotka liittyvät siihen että isät herättävät nuorissa paljon syviä ja kipeiltä tuntuja ristiriitaisia tunteita. Vaikka aihe ja sen käsittely on koettu haastavaksi jo tarinansa kertoneiden tai kirjoittaneiden toimesta, se on ollut myös antoisaa. Tämän takia Selviytyjät haluaa tarjota nuorille rauhallisen ja vertaisuuteen perustuvan tilan, jossa tarinat voisi jakaa. Selviytyjät jalkautuu kuulemaan ja työstämään sijoitettujen nuorten isätarinoita yhdessä nuorten kanssa. Tarinamatkalla nuoria tavataan kaksi kertaa ja arvokkaat tarinat toimitetaan kirjaksi. Tapaamiset alkoivat loppuvuodesta 2014 ja jatkuvat vuonna 2015.

Myös Checkpoint* - mitä kuuluu tänään? -pelin kehittämistä jatkettiin yhteistyössä eri tahojen kanssa. Peli kuuluu Pesäpuun Nuorilta nuorille -sarjaan, jonka kaikki tuotteet ovat syntyneet ja kehitetty nuorten aloitteesta ja yhteistyössä heidän kanssaan. Pelin tarkoituksena on päästä yhdessä nuoren kanssa keskustelemaan siitä, mitä nuorelle kuuluu, missä hänen elämässään mennään ja miten tästä päästään eteenpäin. Pelin toimivuutta testattiin Nuorten foorumeissa sekä muutamilla asiakastyötä tekeillä sosiaalityöntekijöillä, jotka kokeilivat peliä yhdessä asiakasnuortensa kanssa. Saadun palautteen perusteella Checkpoint*-peliä kehitettiin eteenpäin ja se valmistuu kevään 2015 aikana.

Nuorten foorumit

Nuorten foorumi on Selviytyjät-tiimin kehittämä vertaistuki- ja vaikuttamismalli. Foorumeiden tavoitteena on tarjota nuoria mahdollisuus tavata toisiaan, jakaa kokemuksia ja näkemyksiä lastensuojeluun liittyen sekä päästä niiden kautta vaikuttamaan lastensuojelun kehittämiseen. Nuoren foorumit suunnitellaan foorumikohtaisesti huomioiden tilaajan toiveet sekä osallistujajoukko. Foorumit ovat päivän mittaisia toiminnallisia työpajoja, joiden aikana käytetään aikaan tutustumiseen, työskennellään yksin, pareittain ja pienryhmissä sekä syödään lounasta ja välipalaa.

Suomalaisen lastensuojeluhistorian ensimmäinen Nuorten foorumi järjestettiin marraskuussa 2010 Jyväskylässä Valtakunnallisten perhehoidon päivien yhteydessä. Nyt paikallisia ja valtakunnallisia foorumeita on järjestetty yhteensä 23 kappaletta ja niihin on osallistunut yli 450 12–30-vuotiasta nuorta.

Nuorten tuottamaa tietoa hyödynnetään suoraan Pesäpuun tekemässä kehittämistyössä ja sitä välitetään systemaattisesti lastensuojelun työntekijöiden ja päättäjien tietoon kansallisesti ja kansainvälisesti. Foorumit dokumentoidaan tarkasti ja niiden viestit kiteytetään Selviytyjät-tiimin ja mahdollisten yhteistyökumppaneiden toimesta raporteiksi tai multimediaesityksiksi.

Vuonna 2014 järjestettiin neljä foorumia eri puolilla Suomea ja niihin osallistui yhteensä 67 nuorta. Näistä kaksi toteutettiin paikallisesti yhteistyössä Vaasan kaupungin ja Helsingin kaupungin perhehoidon kanssa. Vaasan foorumin teemana oli Jälkihuolto, kun taas Helsingin

foorumeissa käsiteltiin teemaa Nuoren hyvä tuleminen perhehoitoon. Foorumeissa puhuttaneista aiheista ja käytetyistä työskentelytavoista tehdään aina raportti, joka julkaistaan Pesäpuun www.sivuilla ja sitä levitetään valtakunnallisesti. Helsingin kaupungin foorumista tehty raportti on myös lisätty Lastensuojelun käsikirjaan.

Edellisten lisäksi tiimi järjesti toukokuussa foorumin yhteistyössä Valtion koulukotien kanssa. Foorumi oli osa koulukotien vuosina 2014–2016 toteuttamaa KOKEMUKSISTA VOIMAA! – nuorten ja aikuisten yhteistä kehittämishanketta, jonka tavoitteena on vahvistaa kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä koulukodeissa sekä kehittää koulukotipalveluita entisiä oppilaista kuulemalla. Keväällä 2014 Selviytyjät kouluttivat ensin koulukotien työntekijöitä kokemusasiantuntija- ja kehittäjäryhmätöinnasta. Koulutuksen tavoitteena oli antaa työntekijöille syvempää ymmärrystä nuorten osallisuudesta, valmiuksia nuorten kehittäjäryhmän perustamiseen ja ohjaamiseen sekä tarjota konkreettisia työkaluja kehittäjäryhmien toimintaan. Työntekijöiden koulutuksen jälkeen järjestettiin nuorten ja työntekijöiden yhteinen foorumi toukokuussa Helsingissä. Foorumissa menneisyysmatkattiin koulukotiaikojen ja nykyhetken välillä. Foorumiin osallistui 18 koulukotien entistä oppilasta ja se oli samalla startti koulukotien valtakunnalliselle kehittäjäryhmälle. Ryhmän on määrä kokoontua 10 kertaa vuosien 2014–2016 aikana. Selviytyjät-tiimi on tarjonnut ja tarjoaa vatedeskin tarvittaessa mentorointiapua koulukotien kehittäjäryhmän toimintaan.

Neljäs foorumi, Nuorten päivä, järjestettiin syyskuussa Hämeenlinnassa Valtakunnallisten lastensuojelupäivien yhteydessä. Nuorten päivä kokosi yhteen 21 jälkihuoltoikäistä tai jälkihuoltoian jo ylittänyttä nuorta aikuista sekä seitsemän lastensuojelun parissa työskentelevää aikuista, joiden kanssa yhdessä pohdittiin yhdessä jälkihuollon toteutumista ja kehittämiskohtia. Iltapäivän ohjelmassa oli lisäksi päättäjätunti, jonka ajaksi mukaan kutsuttiin eri tahojen päättäjiä keskustelemaan nuorten kanssa vaikuttamisesta ja osallisuudesta. Nuorten päivää oli Selviytyjien lisäksi järjestämässä Lastensuojelun Keskusliitto, Osallisuuden aika ry, Hämeenlinnan ja Janakkalan jälkihuollon kehittäjäryhmä sekä Hämeenlinnan kaupungin nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut.

Syksyllä 2014 Selviytyjät järjestivät omaa toimintaansa vahvistavan Väkivaltaisen ja/tai aggressiivisen nuoren osallisuuden edistäminen -koulutuksen, johon kutsuttiin osallistujia myös KOKEMUKSISTA VOIMAA-hankkeesta. Kouluttajana toimi Dr. Cath Larkins (University of Central Lancashire, UK). Päivän aikana pohdimme niitä tekijöitä, joita tulee ottaa huomioon kun työskentelemme nuorten kanssa haastavissa olosuhteissa.

Nuorten foorumeihin liittyy tiiviisti myös vuonna 2013 alkanut Villasukka-kampanja. Kymmenet vapaaehtoiset ympäri Suomea neuloivat villasukkia jaettavaksi foorumeihin osallistuneille nuorille. Villasukkien jakamista jatkettiin kuluneen toimintakauden aikana ja Selviytyjät esittävät suuret kiitokset kaikille villasukkia neuloneille! Sukkien jakamista jatketaan edelleen vuonna 2015 järjestettävissä Nuorten foorumeissa.

Kokemusasiantuntijaryhmien mentorointi ja koulutus

Selviytyjät ovat vuosien mittaan kohdanneen toiminnassaan monia haasteita ja oppimisen paikkoja, joista selviämiseen tiimillä ei ole ollut pioneerityönsä vuoksi mahdollisuutta saada mentorointia. Tämän vuoksi tiimi kokee tärkeäksi järjestää uusien kokemusasiantuntijaryhmien perustajille kehittäjäryhmäkoulutusta

sekä tukee olemassa olevia ryhmiä mentoroimalla heitä ryhmäkohtaisten tarpeiden mukaan. Mentoroinnin ja koulutuksen tavoitteena on pohtia yhdessä kokemusasiantuntijaryhmien tavoitteisiin, arvoihin, toimintakäytäntöihin sekä eettisiin periaatteisiin liittyviä kysymyksiä.

Koulutus ja mentorointi tapahtuvat joko ryhmäkohtaisesti tai keskitetysti yhteisten tapaamisten tai koulutusiltapäivien muodossa. Suunnitelmissa on esimerkiksi toiminnalliseen työskentelyyn keskittyvä koulutus, joka antaa vetäjille valmiuksia erilaisten toiminnallisten menetelmien hyödyntämiseen ryhmätapaamisissa. Lisäksi tiimi on ryhmien käytettävissä sähköpostitse ja puhelimitse.

Koulutus- ja mentorointityön tueksi on suunnitteilla työntekijöille tieto-, työväline- ja koulutuspaketti: ”Osallisuus on sekä asenne että tunne – kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta”. Oppaassa hyödynnetään Osallisuuden taidot ja valmiudet -projektin aikana hankittua kokemusta, jonka ytimessä on kohtaaminen ja yhteistyö. Opasta voidaan käyttää laajasti paikallisella ja yhteiskunnallisella tasolla.

Kokemusasiantuntija- ja kehittäjäryhmien määrä on jatkanut kasvuaan. Vuoden 2014 lopussa Suomessa toimi tai oli aloittamassa toimintansa Selviytyjien lisäksi 13 valtakunnallista tai paikallista lastensuojelun kehittäjäryhmää, joiden jokaisen toiminnan käynnistymisessä Selviytyjät ovat olleet tukena ja ajatteluapuna. Viime vuoden aikana näistä aloitti toimintansa kuusi ryhmää.

Nuorten foorumeiden järjestäminen on kuluneen vuoden aikana liittynyt vahvasti kehittäjäryhmien perustaminen. Vaasan ja Valtion koulukotien kanssa järjestettyjen foorumeiden taustalla oli ajatus foorumin toimimisesta kehittäjäryhmän aloituksena, kun taas Helsingin foorumia oli järjestämässä yhteistyössä Selviytyjien kanssa vuosi sitten perustettu Stadin Vahvat Vaikuttajat -kehittäjäryhmä. Selviytyjien tavoitteena on, etteivät foorumit olisi ainoastaan yksittäinen tapahtuma nuorten tai kaupungin elämässä, vaan sen innostamana voisi syntyä pitkäkestoisempaan paikallista tai valtakunnallista kehittämistoimintaa.

Selviytyjät aloittivat vuonna 2013 SOS-Lapsikyläen osallisuuskierroksen vierailien kahdessa Suomen lapsikylässä. Kiertue jatkui vuoden 2014 keväällä, jonka aikana vierailtiin lopuissa viidessä lapsikylässä. Selviytyjät-tiimin vastuulla oli foorumeiden käytännön toteutus, kun taas raportoinnista vastasi SOS-Lapsikylän keskustuomisto. Kiertueella työskenneltiin päivän ajan kussakin lapsikylässä tavoitteena käydä keskustelua lapsen osallisuudesta sijaishuollossa, muodostaa yhteinen näkemys lapsen osallisuus -käsitteestä sekä miettiä periaatteita, joilla osallisuutta voitaisiin vahvistaa kussakin toimipisteessä. Koko elämä mukana -osallisuusfoorumit kokosivat yhteen kylien aikuiset ja siellä asuvat lapset ja nuoret kohtaamaan toisiaan ja keskustelemaan siitä, missä asioissa he ovat onnistuneet ja mitkä asiat kaipaavat vielä vahvistamista.

Osallisuus on sekä asenne että tunne -oppaan kirjoittaminen siirtyi tiimin muiden tehtävien vuoksi vuodelle 2015. Kuitenkin useat tapaamiset eri kokemusasiantuntijaryhmien kanssa on laajentanut tiimin näkökulmia sekä antanut lisämateriaalia/-ainesta oppaan kirjoittamiseen.

Mentoroinnit ja koulutukset

- Kehittäjäryhmämentorointi Oulun kaupungin kehittäjäryhmälle, 7.2.2014 Oulu
- Kehittäjäryhmäkoulutus Tampereen kaupungin lastensuojelun työntekijöille, 7.3.2014 Tampere

- Kehittäjäryhmäkoulutus Kokkolan lastensuojelun työntekijöille, 19.3.2014 Kokkola
- Kehittäjäryhmäkoulutus Valtion koulukotien työntekijöille, 22.–23.4.2014 Sipoo
- Valtion koulukotien valtakunnallisen ja paikallisten kehittäjäryhmien mentorointi, 8.9.2014 Jyväskylä
- ENABLING PARTICIPATION –koulutus, kouluttajana Cath Larkinsin (UCLan, Preston), 9.9.2014 Jyväskylä
- Kehittäjäryhmäkoulutus/-mentorointi Helsingin kaupungin sijaishuollon työntekijöille, 16.12.2014 Helsinki

Valtakunnallinen vaikuttamistyö

Valtakunnallinen ja tulevaisuuteen painottuva kehittämistyö on Selviytyjien toiminnan ytimessä. Useat tiimin esiin nostamat teemat ja toimintatavat ovat olleet esillä suomalaisessa lastensuojelukeskustelussa sekä kehittämistyössä ensimmäistä kertaa. Voidaankin todeta, että nuoret kokemusasiantuntijat yhdessä vetäjiensä kanssa ovat kulkeneet kaksi askelta edellä lastensuojelun valtakunnallisessa kehittämistyössä.

Vuonna 2011 toteutettu nuorille suunnattu Uskomme sinuun – Usko sinäkin - sijaishuollonkiertue sai jatkoa, kun Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) yhteistyössä Pesäpuun, Lastensuojelun Keskusliiton, lapsiasiavaltuutetun toimiston, Nuorten Ystävien ja Lastensuojelun osaamiskeskusten kanssa lähti suunnittelemaan ja toteuttamaan samankaltaista kiertuetta lastensuojelun sosiaalityöntekijöille. Valtakunnallisen lastensuojelun sosiaalityöntekijöille suunnatun kiertueen tavoitteena on kuulla asiakastyötä tekevien työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia osallisuuden toteutumisesta työssään. Selviytyjät on ollut mukana suunnittelemassa sekä toteuttamassa kiertuetta tavoitteenaan välittää nuorten Us-Us -kiertueen keskeisimpiä viestejä työntekijöiden tietoon sekä keskittyä erityisesti puheeseen, joka liittyy lasten ja nuorten osallisuuden esteisiin. Kiertue pyörähti käyntiin joulukuussa 2014 Oulusta.

Yhteistyö valtion toimijoiden kanssa jatkui myös muulla tavoin vuoden 2014 aikana. Selviytyjät-tiimin jäsen Sami Isoniemi kutsuttiin mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tuottaman Lastensuojelun käsikirjan toimitusneuvostoon. Pipsa Vario toimii Samin varajäsenenä ja näin ollen kokemusasiantuntijuus on edustettuna kansallisesti keskeisen lastensuojeluoppaan kehittämistyössä. Lastensuojelun käsikirja on monipuolinen ja käytännöllinen työkalu, joka on helposti jokaisen työntekijän saatavilla. Toimitusneuvoston tehtävänä on toimia käsikirjan kehittämistyön tukena. Tämän lisäksi toimitusneuvosto linjaa ja arvioi käsikirjan sisältöä. Toimitusneuvosto koostuu käsikirjan keskeisimpien käyttäjätahojen sekä lastensuojelua valtakunnallisesti ohjaavien tahojen edustajista ja tuo työskentelyyn käyttäjänäkökulman.

Jäsenyys on merkittävä teko, joka tunnustaa ja tunnistaa kokemusasiantuntijuuden osaksi lastensuojelun valtakunnallista kehittämistyötä. Selviytyjät-tiimin jäsenet tuovat toimitusneuvostoon moniäänisyyttä: lasten ja nuorten viestejä, karttunutta tietotaitoa nuorten kanssa työskentelystä sekä kokemus- että tutkimustietoa. Lastensuojelun käsikirjan toimitusneuvoston toimikausi on 1.1.2015–31.12.2016.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kutsui Selviytyjät asiantuntijoiksi Kaste-ohjelman Lasta-hankkeen työseminaareihin, joka koostui Turun seudun lasten ja nuorten viranomaispalveluiden moniammatillisista toimijoista. Työn keskeisenä haaste on poikkihallinnollisen yhteistyön saumaton lapsilähtöinen yhteistyö lasten ja nuorten asioissa. Selviytyjät-tiimin jäsenet olivat kuultavina kahdessa eri työseminaarissa aiheenaan Lapsen kokemus osallisuudesta

viranomaisprosesseissa. Lasta-hankkeen ohella Selviytyjät ovat pitäneet useita eri puheenvuoroja sekä valtakunnallisissa että paikallisissa tilaisuuksissa ja seminaareissa.

Heinäkuun Suomi Areena -tapahtumassa Porissa SOS-Lapsikylän järjestämässä lastensuojelupaneelissa Selviytyjät-tiimiä edusti Sami Isoniemi. Paneeli oli erityisen suosittu eivätkä kaikki kiinnostuneet mahtuneet sisälle. Haasteellisessa paneelissa Isoniemi keskusteli lastensuojelun kansallisesta tilanteesta mm. Paula Risikon ja Lokakuun liikkeen edustajan kanssa.

VI Valtakunnallisilla lastensuojelun perhehoidon päivillä 12.–13.11.2014 tiimi ei järjestänyt Nuorten foorumia vaan osallistui seminaariohjelmaan aikuisten rinnalla, tuoden nuorten näkemyksiä ja kokemuksia yleiseen keskusteluun niin työpajoissa, osallistumalla paneelikeskusteluun kuin pitämällä ”Pikatreffit Selviytyjien kanssa”-nojatulinurkkausta. Nuorten aktiivinen läsnäolo otettiin erityisen positiivisesti vastaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kanssa yhteistyö ja yhteydenpito on jatkunut, mutta sosiaalihuoltolain ja SOTE-uudistusten vuoksi osallisuuden korostaminen ei ole ollut ministeriön kärkiteema. STM:n yhteistyökuvioiden osalta tiimillä on jatkuvat valmiudet vastata heidän yhteistyökutsuihin.

Näkyvyyttä toi RAY:n Vaikuttavaa! -kampanjan video ”Mä tiedän miltä tuntuu”. Videota on esitetty sosiaalisessa mediassa sekä kansallisissa että kansainvälisissä tilaisuuksissa ja se on saanut erittäin hyvän vastaanoton. Video on vaikuttava ja tuo rohkeasti esille kokemusasiantuntijuudessa olevat näkökulmat.

SOS-Lapsikylä jakoi loppuvuodesta kolme ROHKEASTI LAPSEN PUOLESTA -mitalia. Yksi mitaleista myönnettiin Pesäpuu ry:n kehittämispäällikkö Johanna Barkmanille ja hänen käynnistämälleen Selviytyjät-tiimille. SOS-Lapsikylä katsoo, että mitali myönnettiin ensimmäistä kertaa todellisille selviytyjille. Kriteereissä painotettiin, että tiimin nuorilla on lastensuojelun sijaishuollosta omakohtaisia kokemuksia kolmelta eri vuosikymmeneltä. Toiminnassaan tiimi työstää ja tuo esiin niitä kysymyksiä, sudenkuoppia ja pohdintoja, joita nuoret elämässään kohtaavat ja välittää rohkeasti sekä omia että muiden nuorten viestejä työntekijöiden ja päättäjien kuultaville.

Puheenvuorot ja kouluttamiset

- Vaasan kaupungin lastensuojelun palaveri (läsnä kaupungin sosiaalityöntekijöitä ja johtajia). Selviytyjien toiminnan esittely ja Vaasan kehittäjäryhmän ideointi, 31.1.2014 Vaasa
- YHTEISELLÄ ASIALLA - nuoret lastensuojelua kehittämässä -luento, Lapset ja lastensuojelu –kurssi, sosiaalityön koulutusohjelma, Tampereen yliopiston 28.1.2014
- EHJÄ ry. Valtakunnallinen jälkihuoltoseminaari. Jälki jää – pysyviä merkkejä nuoren elämään -puheenvuoro 5.5.2014 Helsinki
- Lapsen kokemus osallisuudesta viranomaisprosesseissa, 12.5.2014 Turku (Puheenvuoro Lapsiin kohdistuvan väkivallan vastainen yhteistyö -työpajassa (LASTA-hanke))
- MTV:n ja Lionsin Nuorten Areena -tapahtuma, puheenvuoro 7.6.2014 Pori
- Suomi Areena: Lastensuojelupaneeli, osallistuminen paneelikeskusteluun 15.7.2014 Pori + suora nettilähetys mtv.fi,
- Lapsen kokemus osallisuudesta viranomaisprosesseissa, 15.9.2014 Turku (Puheenvuoro Lapsiin kohdistuvan väkivallan vastainen yhteistyö -työpajassa (LASTA-hanke))
- SOS-Lapsikylän kehittämispäivät, 24.9.2014 Vaajakoski, puheenvuoro
- Tapiolan SOS-Lapsikylän henkilökunta. Kiintymyssuhteella on tarina -koulutus 2.10.2014 Tapiola

- Valtakunnalliset lastensuojelun perhehoidon päivät, kaksi työpajaa 12.–13.11.2014 Jyväskylä
- SOS-Lapsikylän järjestämä Lastensuojelun tulevaisuus -seminaari, osallistuminen paneelikeskusteluun 18.11.2014 Helsinki
- Pois syrjästä -hankkeen aloitusseminaari. Puheenvuoro: Millaista on olla lapsi, kun vanhempi sairastaa? 19.11.2014

Julkaisut

- ”Barnen får lida när staten inte håller sina löften”, 4.2.2014, Hufvudstadsbladet
- Unelmani...osallistua omaa elämääni koskeviin päätöksiin, Kuulumisia 1/2014
- Kova keikka, Työ, terveys ja turvallisuus – ttt-lehti 2/2014, myös ttttdigi.fi – sivulla
- Iholla, Kodin kuvalehti 5/2014
- Kokemusasiantuntija arjen tukena, Kasper 3/2014
- Toiminnanjohtajan tervehdys Tilauksessa tavallisuutta, osallisuutta ja kokemusasiantuntijuutta, Kuulumisia 2/2014
- Kotona opetettiin nelivuotiaalle: Kun poliisit ajavat pihaan, juokse karkuun, 5.6.2014, Helsingin Sanomat, myös <http://www.hs.fi/elama/a1401857785135> (haastattelu ja video)
- Lastensuojelu pitää nähdä lapsen silmin, Kuulumisia 3/2014
- Kokemuksista voimaa, Talentia 6/2014
- Vertaistukea jälkihuoltoon, Lapsen Maailma 10/2014
- SOS-Lapsikylän ROHKEASTI LAPSEN PUOLESTA -mitali todellisille selviytyjille, SOS-lapsikyläsäätiön tiedote 16.12.2014 <https://www.sos-lapsikyla.fi/mita-me-teemme/ajankohtaista/2014/sos-lapsikylan-rohkeasti-lapsen-puolesta-mitali-todellisille-selviytyjille/>
- lisäksi kaksi juttua Pesäpuun omissa tiedotteissa

Tv-esiintymiset

- Ylen Aamu-tv: Lapsena huostaan otettu poliisi tuntee lastensuojelun molemmat puolet, 27.2.2014, http://yle.fi/uutiset/lapsena_huostaanotettu_poliisi_tuntee_lastensuojelun_molemmat_puolet/7110690
- Ylen Aamu-tv: Mitä tehdä, kun lapsi lähtee omille teilleen?, 3.7.2014, http://yle.fi/uutiset/suuretsinnoissa_loydetty_tytto_voi_hyvin_ja_leikkii_jo/7332527

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisesti katsottuna Selviytyjät-tiimin harjoittama vaikuttamis-, vertais- ja osallisuustoiminta on todettu Euroopan komission tasolla saakka hyväksi ja toimivaksi käytännöksi. Kehittämistyön ytimessä olevat lasten ja nuorten hyvät ja huonot kokemukset ovat Euroopan ja maailmanlaajuisesti hyvin samankaltaisia. Selviytyjät-tiimi on todettu luotettavaksi ja laadukkaaksi yhteistyökumppaniksi kansainvälisessä kehittämissä. Hyötyjinä yhteistyössä ovat olleet Selviytyjät-tiimin jäsenet, tiimin kohtaamat nuoret sekä kansalliset ja kansainväliset kumppanit verkostoineen. Selviytyjät-tiimi ja suomalainen lastensuojelun kehittämissä on arvostettu ja tunnustettu osaamisalue kansainvälisesti. Toiminta tarjoaa positiivisia mielikuvia suomalaisuudesta ja suomalaisesta osaamisesta.

Kansainvälisen toiminnan ytimessä on vastavuoroisuus. Tiimin jäsenet yksilötasolla ja tiimi kokonaisuutena saa kansainvälisestä toiminnasta voimavaroja henkilökohtaiseen työhön ja tiimin toimintaan. Koska kansainväliset tilaisuudet liittyvät hyviin käytäntöihin ja kehittämissä, Selviytyjät-tiimi jatkaa näissä tilaisuuksissa omien teesiensä jakamista, joka on vientityötä parhaimmillaan.

Power4Youth-verkosto on Euroopan komission rahoituskanavien vaihduttua toistaiseksi tauolla. Verkoston jokainen toimija jatkaa omia toimintojaan omissa maissaan ja yhteistyö näiden toimijoiden kanssa on satunnaista. IFCO:n nuorisokomitea on korvaamassa Power4Youth:in jättämän tyhjiön.

Selviytyjät-tiimin kaksi jäsentä oli mukana Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen (Nordens Välfärdscenter) Nordens Barn - Fokus på barn i fosterhem -seminaarissa Tukholmassa keväällä 2014. Seminarissa kerättiin yhteen sijaishuollon kokemuksen omaavien suomalaisten, ruotsalaisten, norjalaisten ja tanskalaisten nuorten ajatuksia ja kokemuksia. Selviytyjät-tiimi toi vahvan panoksensa kyseiseen seminaariin ja siitä tuotettuun videoon. Lisäksi Selviytyjät-tiimin jäsen kutsuttiin kertomaan tiimin toiminnasta keväällä 2015 toteuttavaan Pohjoismaiden ministerineuvoston konferenssiin Tukholmaan ja kevään 2014 seminaarin tuotoksista Eurooppalaisille lastensuojelupäiville Lissaboniin.

Selviytyjät kutsuttiin huhtikuussa aikaisemmin lapsiasiavaltuutettuna toimineen Maria Kaisa Aulan kanssa Euroopan Neuvoston "Growing with Children's Rights" -konferenssiin Kroatiaan. Konferenssin aiheena oli Lapsen oikeudet ja niiden toteutuminen Euroopassa. Selviytyjien ja lapsiasiavaltuutetun puheenvuorossa 200 hengen osallistujajoukolla esiteltiin vuonna 2011 toteutetun Uskomme sinuun – Usko sinäkin -kiertueen tuloksia. Lisäksi kerrottiin, kuinka Suomen lastensuojelua tulisi kehittää, mitä asioita olemme kokeneet hyviksi ja mitä olemme kiertueen avulla saavuttaneet.

Kesäkuussa Selviytyjät-tiimi esitteli toimintaansa International Forum For Child Welfare -seminaarissa Helsingissä työpajan muodossa yhdessä väistyneen lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aulan kanssa. Työpajassa tiivistettiin yhteen kokemusasiantuntijatoiminta ja se, minkälaisia ulottuvuuksia vuonna 2011 toteutettu Uskomme sinuun – Usko sinäkin sijaishuollon kiertue toi lapsiasiavaltuutetun toimintaan. Seminaarin suomalainen järjestäjä oli Lastensuojelun Keskusliitto.

Pesäpuu ja Selviytyjät olivat (poliittisesta tilanteesta johtuen Ukrainasta Irlantiin siirrettyssä) IFCO:n Euroopan konferenssissa neljän hengen seurueella pitämässä työpajan sekä nuorten että aikuisten ohjelmassa. Työpajojen teeman oli "Nearest and Dearest in children's lives in child protection" eli sijoitetun lapsen tai nuoren läheissuhteet. Nuorten työpajassa teemaa käsiteltiin toiminnallisesti yhdessä 10 eri puolelta maailmaa tulleen nuoren sekä muutaman aikuisen kanssa. Aikuisille suunnatussa työpajassa puolestaan esiteltiin Pesäpuussa ja Suomessa sijoitetun lapsen läheissuhteiden vahvistamiseksi tehtyä työtä. Lisäksi työpajassa välitettiin kuulijakunnan tietoon lasten, nuorten ja läheisten näkemyksiä ja kokemuksia tärkeiden ihmissuhteiden vaalimisesta.

IFCO:n Euroopan konferenssin jälkeen kaksi Selviytyjien jäsentä lähti mukaan IFCO:n nuorisokomitean toimintaan, jonka tarkoituksena on aktivoida nuoria osallistumaan IFCO:n toimintaan sekä kehittää IFCO:n nuorten ohjelmaa. Jäsenyys nuorisokomiteassa tiivistää entisestään Selviytyjien, Pesäpuun ja IFCO:n välistä yhteistyötä.

Ulkoministeriö on ilmoittanut halukkuutensa olla mukana yhteistyössä mikäli Selviytyjät ja Lapsiasiavaltuutettu järjestävät Venäjää koskehtavan tapahtuman. Myös hatka-asian eteenpäin vieminen Euroopan komission edustajien ja Missing Children European kanssa on jatkunut.

Toimiva lastensuojelu-raportti julkaistiin englanniksi ja sitä on jaettu niissä yhteyksissä, missä kehittämistyö yhdessä ministeriöiden kanssa on noussut esille.

Puheenvuorot ja työpajat

- “Protect your dreams - safeguard the hope” Children’s contribution to developing high quality alternative care. Puheenvuoro yhdessä Maria Kaisa Aulan kanssa 27.-28.3.2014. Dubrovnik
- Nordic Welfare -seminaari, osallistuminen seminaariin ja mukanaolo raportin ja videon tuottamisessa, 9.-10.5.2014 Tukholma
- SOS-Lapsikylän Suomi – Venäjä lastensuojeluseminaari. Puheenvuoro 14.5.2014 Ylitornio
- International Forum For Child Welfare -konferenssi, työpaja 10.6.2014 Helsinki
- IFCO:n euroopankonferenssi, ”Nearest and Dearest in children’s lives in child protection” –työpaja NUORILLE, 28.8.2014 Irlanti
- IFCO:n euroopankonferenssi, ”Nearest and Dearest in children’s lives in child protection” –työpaja AIKUISILLE 28.8.2014, Irlanti

LAPSEN JA NUORTEN TARPEISTA LÄHTEVÄN PERHEHOIDON SUUNNITELMALLINEN KEHITTÄMINEN

PRIDE-ohjelman malli perhehoidon kehittämiseksi

PRIDE-ohjelma on 14-vaiheinen perhehoidon kehittämisen malli, jossa paneudutaan prosessin eri vaiheisiin päämääristä ja arvoista aina sijaisvanhempien valmennukseen ja tukeen saakka. PRIDE-ohjelmalle on tunnusomaista lapsen tarpeista lähtevä lähestymistapa, suunnitelmallisuus ja selkeät rakenteet.

Tavoite: Lastensuojelukentällä on tiedostettu, että perhehoidon kehittäminen PRIDE-ohjelman mallin mukaan tuottaa hyvää perhehoitoa ja että perhehoidon toimijat tuntevat PRIDE-ohjelman 14 vaihetta ja pystyvät hyödyntämään sitä kehittämistyössään.

Perhehoidon kehittämiskoulutus

Pesäpuu ry:n vuonna 2012 julkaisema kirja Kukaan ei pärjää yksin esittelee PRIDE-ohjelman 14-vaihetta käytännönläheisesti. Pesäpuu on tarjonnut alueellisesti perhehoidon toimijoille, erityisesti lastensuojelun sosiaalityöntekijöille 1-2 päivän mittaista perhehoidon kehittämiskoulutusta, jossa hyödynnetään vuonna 2012 julkaistun kirjan aineistoa.

Vuonna 2014 perhehoidon kehittämiskoulutusta ei ole järjestetty, koska kysyntää ei ole ollut. Tämä huolimatta siitä, että sekä sijaisvanhemmilta että perhehoidon työntekijöiltä on tullut palautetta kehittämiskoulutuksen tarpeellisuudesta. Perhehoidon toimijoiden tavoitteiden, arvojen ja toimintamallien epäyhtenäisyys ja roolien epäselvyys aiheuttaa ristiriitatilanteita ja hämmennystä ja sijoitettujen lasten tarpeet eivät aina tule huomioonotetuiksi toimintatavoissa. Tässä on erityisesti alueellista eriarvoisuutta.

PRIDE-valmennus

Pesäpuun tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa sijais- tai adoptiovanhemmuutta harkitseville järjestetyn PRIDE-ennakkovalmennuksen laatua. PRIDE-ennakkovalmennus on perhehoitajalain edellytykset täyttävä prosessinomainen valmennus, joka sisältää arviointimenetelmän ja kirjallisen arvioinnin. PRIDE-kouluttajien kouluttaminen ja täydennyskoulutuksesta huolehtiminen sekä valmennusmateriaalin ajan tasalla pitäminen ovat laadun säilyttämisen ja edelleen kehittämisen kannalta keskeisiä tekijöitä.

PRIDE-kouluttajan opas sekä osallistujan opas on päivitetty vuoden 2013 aikana. PRIDE-kouluttajakoulutukset toteutuivat vuonna 2014 kokonaisuudessaan hyödyntäen uutta materiaalia. Toimintavuoden aikana saatiin päätökseen materiaalin käännöstyö ruotsiksi. Ruotsinkielisen materiaalin valmistuttua myös ruotsinkielisten on mahdollista saada ennakkovalmennus omalla äidinkielellään.

PRIDE-kouluttajilta ja koulutukseen osallistuneilta on kerätty edelleen kokemustietoa ja systemaattista palautetta jatkuvan seurantatiedon saamiseksi.

PRIDE-ennakkovalmennuksen arviointia ja toteutumista tarkastelevan ammatillisen lisensiaattityön aineiston analysointi on aloitettu vuoden 2014 aikana. Tutkimusaineisto on kerätty valmennukseen vuosina 2010 ja 2011 osallistuneilta.

Vuonna 2014 Pesäpuu ry on järjestänyt kaksi kouluttajakoulutusta. Näihin on osallistunut yhteensä 31 henkilöä.

PRIDE-kouluttajille on järjestetty täydennyskoulutuksena kaksi alueellista työkokouspäivää Oulussa ja Helsingissä. Työkokouspäiviin osallistui yhteensä 37 henkilöä. Työkokouspäivissä on käsitelty ajankohtaisia perhehoidon kokonaisuuteen ja ennakkovalmennukseen liittyviä teemoja sekä tutustutettu kouluttajia uudistettuun PRIDE-materiaaliin. Ja täydennyskoulutuksena on järjestetty Kokemukset näkyviin sijaishuollossa -hankkeen kanssa päivän mittainen koulutus, jossa oli 54 osallistujaa.

Ruotsinkielisen materiaalin käännöstyö mahdollistui Ahvenanmaan maakuntahallituksen ja Lastensuojelun keskusliiton antaman merkittävän taloudellisen tuen myötä. Jo aikaisemmin oli tukea saatu Helsingin, Porvoon, Pietarsaaren, Kirkkonummen kaupungeilta sekä perhehoitoyksikkö Pihlajalta. Kouluttajan oppaan ja osallistujan käsikirjan käännöstyön valmistuttua syksyllä tehtiin suunnitelma ensimmäisen ruotsinkielisen kouluttajakoulutuksen aloittamisesta seuraavan vuoden helmikuussa.

Pesäpuu järjesti yhdessä Perhehoitoliiton kanssa VI Valtakunnalliset perhehoidon päivät 12.–13.11.2014. Päivien teema oli Kohdakkain, kasvokkain – lapsi ja aikuinen yhdessä. Päivät ovat myös PRIDE-kouluttajien täydennyskoulutusta.

PRIDE-toimikunta

Pesäpuu ry:n vuosikokouksen asettama PRIDE-toimikunta on jatkanut työtään turvatakseen PRIDE-ohjelman laadun säilymisen ja voidakseen tarjota perhehoidon toimijoille toimintamallin, jonka avulla perhehoidon kokonaisuutta voidaan kehittää. Toimikunnassa edustettuina ovat 3 järjestöä, Pelastakaa

Lapset ry, Perhehoitoliitto ry ja Pesäpuu ry, pyrkivät yhteistoiminnallaan vahvistamaan PRIDE-ohjelman mukaisen perhehoidon 14-vaiheisen kokonaisuuden kehittämisen pohjalta tehtävää kehittämistyötä kunnissa.

PRIDE-toimikunta kokoontui vuonna 2014 viisi kertaa. Keväällä 2014 PRIDE-toimikunta valmisteli yhteistyössä hankehakemusta Ray:lle perhehoidon kehittämiseksi. Hankevalmistelutyön lisäksi toimikunta keskusteli PRIDE-ohjelman laatuun ja perhehoidon kehittämiseen liittyvistä teemoista.

Sukulaissijaisvanhempien ja läheissijaisvanhempien valmennus

Läheisverkoston sijoituksissakin lapselle on mahdollistettava pääsy valmennettuun perheeseen ja perhehoitajalle mahdollisuus saada valmennusta. Laadukas valmennusmateriaali perheiden yksilökohtaisessa valmennuksessa sekä perheitä valmentavien osaamisen turvaaminen ovat kulmakivi onnistuneisiin läheisverkostosijoituksiin. Kehittämis-, juurruttamis- ja vaikuttamistyöllä luodaan sukulaissijaisvanhemmille yhdenvertainen asema lastensuojelun perhehoidossa.

Sukulaissijaisvanhempien valmennukseen kehitetyn perhekohtaisen työskentelymallin käyttöä ennakkovalmennuksessa on tuettu järjestämällä yksi kaksipäiväinen koulutus sekä myymällä mallin tueksi kehitettyä materiaalia. Koulutukseen osallistui kahdeksan henkilöä. Koulutuksista kerätään systemaattisesti palautetta, jota on hyödynnetty kehittämistyössä.

Kehittämistyön työn tueksi koottiin valtakunnallinen kehittäjäryhmä, jossa oli mukana sukulaissijaisvanhempana toimivia ja läheisverkostosijoituksia tekeviä ammattilaisia eri puolilta Suomea. Lisäksi kevään 2014 aikana kokoontui alueellinen viiden sukulaissijaisvanhemman työnohjauksellinen vertaistukiryhmä. Ryhmä jatkoi työnohjausryhmänä syksyllä 2014 ja kokoontui neljän sukulaissijaisvanhemman ryhmänä kerran kuukaudessa.

Nuorten perhehoito

Pesäpuu ry:ssä valmistunut Nuoren sijaisvanhemmaksi -PRIDE-täydennyskoulutus mahdollistaa nuoren pääsyn valmennettuun perheeseen. Valmennusmallia kehitettäessä nousi tarve kartoittaa tukitoimien laajuudet, mallit ja vaikutukset nuorten perhehoidon onnistumiseksi. Tukitoimia kartoittaessa kuullaan sekä nuorten että sijaisvanhempien näkökulmia siitä, millaisia tukimuotoja on tarjolla, mitä tukea he saavat ja ovat valmiita vastaanottamaan. Miten tuki kohtaisi paremmin tarpeet?

Vuonna 2014 Nuoren sijaisvanhemmaksi -PRIDE-täydennyskoulutusta juurrutettiin PRIDE-kouluttajille järjestämällä täydennyskoulutus sekä Jyväskylässä että Helsingissä. Koulutuksiin osallistui yhteensä 20 PRIDE-kouluttajaa. Kouluttajan opas valmistui vuonna 2014. Osallistujan opas ilmestyy vuonna 2015. Pilottikoulutetut ovat jo järjestäneet mallin avulla täydennyskoulutuksia jo toimiville sijaisperheille, joiden perheissä on nuoruusikäisiä sijoitettuna.

Materiaalia on käytetty myös perhekohtaisessa valmennuksessa, kun perheeseen on mietitty nuoruusikäisen sijoittamista.

Pesäpuun Selviytyjät-tiimi järjesti yhteistyössä Stadin vahvojen vaikuttajien kanssa Nuoren hyvä tuleminen perhehoitoon - nuorten foorumin. Foorumissa peilattiin fiktiivisten hahmojen kautta nuoren ensimmäistä vuorokautta uudessa kodissa. Perhehoitoa käsittelevän foorumin raporttia on levitetty laajasti niin Pesäpuun kuin Helsingin kaupungin perhehoidon toimesta. Paperiversio on lähetetty kaikille Helsingin kaupungin perhehoitajille ja sitä jaettiin Valtakunnallisilla perhehoidon päivillä Jyväskylässä. Lisäksi raportti ollaan lisäämässä Lastensuojelun käsikirjaan. Raportin laaja-alainen levikki kertoo tarpeesta ymmärtää nuoren kokemuselämää paremmin sekä siitä, että nuoruusikäisten sijaisperheiden saamaa tukea ei ole kartoitettu.

Monimuotoistuva perhehoito

Pesäpuu pyrkii vastaamaan monimuotoistuvan perhehoidon haasteisiin PRIDE-valmennuksella. Sen toteuttamiseksi Pesäpuu tekee yhteistyötä muiden perhehoidon toimijoiden kanssa tavoitteena kehittää työmuotoja ja -välineitä perhehoidon monimuotoistuviin haasteisiin. Perhehoidon toimijoiden kanssa on vuosien aikana kehittynyt työnjako, jossa Pesäpuu vastaa perusennakkovalmennuksesta ja ennakkovalmennuksen kouluttajien koulutuksesta. Ennakkovalmennus on yhteinen kaikille sijaisperheiksi aikoville. Perhehoitoliitto vastaa kehitysvammaisten lasten perheiden ja Pelastakaa Lapset ry lyhytaikaisen perhehoidon perheiden lisävalmennuksesta. Lyhytaikaisen perhehoidon materiaalin myynnistä vastaa Pesäpuu ry. Monikulttuuristen perheiden lisävalmennus on kehitetty järjestöjen yhteisessä projektissa, mutta sen toteuttamisesta vastaa Pesäpuu. Myös nuorten perhehoito on Pesäpuun vastuualuetta.

Tavoite, että mahdollisimman monella perhehoitoa tarvitsevalla lapsella on mahdollisuus päästä valmennettuun perheeseen, joka on saanut lapsen tarpeita vastaavan perus- ja lisävalmennuksen, on toteutunut järjestöjen yhteistyössä kysynnän mukaan.

Perhehoidon Etelä-Suomen alueen asiantuntija-iltapäivät

Pesäpuu ry on yhteistyössä Perhehoitoliiton ja Pelastakaa Lapset ry:n kanssa järjestänyt jo useamman vuoden ajan alueellisia perhehoidon asiantuntijailtapäiviä. Iltapäivä kokoaa yhteen perhehoidosta vastaavia työntekijöitä ja perhehoidon kehittäjiä Etelä-Suomen alueen kunnista, järjestöistä ja sijaisvanhempien yhdistyksistä. Tavoitteena on käydä yhteistä keskustelua ajankohtaisista aiheista, vaihtaa kokemuksia ja oppia toinen toisiltaan.

Vuonna 2014 asiantuntijailtapäivä järjestettiin kaksi kertaa. Mukana oli 25–30 perhehoidon asiantuntijaa alueen kunnista ja järjestöistä. Tapaamisissa käsiteltiin perhehoitolain uudistusta, lastensuojelun kuntakyselyn tuloksia ja perhehoitoa muutoksessa. Keskustelun alustajina olivat Liisa Holopainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, Aila Puustinen-Korhonen Kuntaliitosta ja Hanna Heinonen Lastensuojelun keskusliitosta.

Perhehoidon päivät

Valtakunnalliset lastensuojelun perhehoidon päivät on järjestetty yhteistyössä Perhehoitoliiton kanssa. Päivien sisällön suunnitteluun osallistuvat myös Pelastakaa Lapset ry, SOS-lapsikyläyhdistys ry ja Ammatillisten perhekotien liitto ry. Päivien tavoitteena on koota yhteen perhehoidon toimijoita, lisätä eri ryhmien välistä yhteistyötä ja tarjota tukea sijaisvanhemmille ja muille alan toimijoille.

Vuonna 2014 järjestettiin järjestyksessään kuudennet valtakunnalliset lastensuojelun perhehoidon päivät 12.–13.11. Päivät kokosivat yhteen yli 250 perhehoidon toimijaa; sijaisvanhempia, sosiaalityöntekijöitä, muita perhehoidon ammattilaisia ja kehittäjiä. Päivien teemana oli Kasvokkain kohdakkain – lapsi ja aikuiset yhdessä.

SIJOITETTUIJEN LASTEN JA NUORTEN ASEMAN

VAHVISTAMINEN YHTEISKUNNASSA

Pesäpuu vaikuttaa lastensuojelun asiakkaina olevien lasten ja perheiden aseman paranemiseen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Se tapahtuu vahvistamalla lastensuojelun asiakkaina olevien lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia, kehittämällä lapsilähtöisiä työmenetelmiä ja -välineitä sekä vaikuttamalla sekä yksin että yhteistyössä muiden alan järjestöjen kanssa lastensuojelun toimintaedellytysten vahvistumiseen, esimerkiksi lainsäädännön muutoksiin. Pesäpuu käyttää entistä enemmän vaikuttamistyönsä välineenä asiakkailta kerättyä kokemustietoa.

Perhehoidon toimintaedellytysten parantaminen ja valtakunnallinen lastensuojelun kehittämistyö

Perhehoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi ja perhehoitajalain uudistusten käyttöön saamiseksi tarvitaan vaikuttamistyössä kolmen järjestön (Pelastakaa Lapset ry, Perhehoitoliitto ry ja Pesäpuu ry) säännöllistä yhteistyötä, joka myös edesauttaa yhteisten tiedotteiden ja kannanottojen laatimista ja julkaisemista.

Vuonna 2013 Sosiaali- ja terveysministeriön asettama lastensuojelun selvitystyöryhmä jätti loppuraporttinsa ja annettiin esitys lastensuojelun laatusuosituksiksi. Perhehoitajalain uudistuksen loppuun saattaminen perhehoidon toimintaohjelman valmistumisen osalta on kesken edelleen. Pesäpuu on yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa vaatimassa ja edesauttamassa uudistusten loppuun viemistä.

Pelastakaa Lapset ry:n, Perhehoitoliiton ja Pesäpuun yhteinen hanke Vapaaehtoiset voimavarana sijaisperheiden tukemisessa (PePPI-hanke) jatkuu vuosina 2012–2016. Projekti antaa lisäresursseja vahvistaa järjestöjen yhteistyötä ja tehdä tehokkaammin vaikuttamistyötä lapsen aseman parantamiseksi ja perhehoidon laadun lisäämiseksi.

Vuonna 2014 osallistuttiin PePPI-hankkeen johto-, ohjaus- ja vaikuttamisryhmiin, joissa kolmen järjestön edustajat vievät eteenpäin yhteistyötä. Vaikuttamistyöryhmä kokoontui vuoden aikana 4 kertaa. Ryhmässä työstiin yhdessä muun muassa perhehoitolain uudistusta ja arvioitiin tärkeimpiä vaikuttamisen kärkiä. Kolme taustajärjestöä teki yhdessä Lastensuojelun keskusliiton kanssa yhteisen kannanoton lastensuojelun perhehoidon lakiesitykseen.

Pesäpuu on osallistunut lakiuudistusten, erityisesti sosiaalihuoltolain ja perhehoitolain valmisteluun sekä STM:n kutsumina asiantuntijoina että lausunnonantajina.

Tiedotus ja vaikuttaminen

Pesäpuun tiedottamisen pääkanavia ovat Pesäpuun lehti, yhdistyksen Internet-sivut (www.pesapuu.fi), sähköinen uutiskirje sekä sosiaalinen media.

Yhdistyksen Internet-sivuja uudistetaan ja päivitetään säännöllisesti. Uutisointia ja tiedotusta lisätään ja nopeutetaan toimittamalla sähköistä uutiskirjetä. Yhdistyksen Facebook-statusta päivitetään säännöllisesti ja sitä käytetään myös tiedostus- ja markkinointikanavana.

Pesäpuu sai Raha-automaattiyhdistyksen Paikka auki -avustusohjelman tuella palkattua graafisen alan ammattilaisen vuodeksi. Graafikon lisäksi myös järjestön työntekijöistä koottu markkinointityöryhmä pyrki edistämään viestintää ja markkinointia useilla eri kanavilla.

Pesäpuun maksuton lehti ilmestyi kaksi kertaa. Painosmäärä oli 3000 kappaletta. Pesäpuun vuosi nimettiin Kohtaamisen teemavuodeksi ja ensimmäinen lehti ilmestyiikin teemalla "Kohtaa aidosti, vaikuta vahvasti". Toisen lehden teemana oli "Kansainvälisyys". Lehden toimittamisesta ja kirjoituksista vastasivat pääasiassa työntekijät, mutta myös useat ulkopuoliset kirjoittajat Pesäpuun verkostoista. Lehdessä tuotiin esiin kokemusasiantuntijoiden, tänä vuonna erityisesti Salapoliisien, ääntä. Myös opinnäytetöiden tekijät ja kehittämishankkeiden kumppanit kirjoittivat lehteen.

Pesäpuun internet-sivuilla on kuukausittain lähes 3500 kävijää. Vuoden 2014 aikana käynnistettiin sivujen uudistaminen. Pesäpuu toimitti kerran kuukaudessa ilmestyvää sähköistä uutiskirjetä, jolla on tilaajia yli 1100. Pesäpuun Facebook-sivua päivitettiin säännöllisesti ja siitä tykkää yli 700 henkeä.

Vuonna 2014 julkaistiin seitsemän järjestön (Ensi- ja turvakotien liitto, LSKL, SOS-Lapsikylä, Pelastakaa Lapset, Perhehoitoliitto, MLL ja Pesäpuu) lehdissä yhteinen ilmoitus "Tartu asiaan! Lapsuudesta voi kirjoittaa monella eri tavalla".

Uudet julkaisut tarjosivat mahdollisuuden tiedottaa lastensuojelun ja perhehoidon tärkeistä kysymyksistä. Useat julkaisut kirjoitettiin osana projektitoimintaa. Haasteena olikin uusien julkaisujen tuottaminen ja jo olemassa olevien julkaisujen, oppaiden ja materiaalien päivittäminen osana Ak-avustettua työtä. Graafikon työpanos helpotti suuresti uusien julkaisujen tuottamista.

Julkaisut

- "Sitten he halusivat sijaisvanhemmiksi – Pieni opas sijaisvanhempien läheisille"
- Löhönen, Sini-Tuisku (2014) Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten koulusuoriutuminen. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Tutkimuksia 1/2014. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Rätty, L. ym. (2014) Perhehoitoon sijoitettu lapsi koulussa - lasten psykologisen ja pedagogisen alkukartoituksen tulokset. Tutkimuksia 2/2014. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Vario, Pipsa (2014) "Lastensuojelussa on kyse siitä, että lapsilla on hyvä olla" Kokemusasiantuntijalapset hyvinvointia ja lastensuojelua tutkimassa. Tutkimuksia 3/2014. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Vuoden aikana kehitetyistä työmenetelmistä, niistä saadusta palautteesta ja uusista materiaaleista kirjoitettiin artikkeleita alan julkaisuihin.

Pesäpuun työntekijät toimivat ja vaikuttivat useissa kansallisissa verkostoissa, esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tuottaman Lastensuojelun käsikirjan toimitusneuvosto, THL:n sosiaalihuollon asiakirjojen ja luokitusten asiantuntijaryhmä ja Kansallisen sosiaali- ja terveyshuollon kehittämisohjelma (Kaste) oppimisverkosto. Pesäpuun työntekijöillä on myös useita erilaisia asiantuntijatehtäviä, esimerkiksi lastensuojelun moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä, hallinto-oikeudessa ja Valvirassa, joilla edistetään lasten aseman ja oikeuksien paranemista.

Pesäpuu on tehnyt vaikuttamistyötä myös osallistumalla muiden järjestöjen hankkeiden ja projektien idea-, ohjaus- ja johtoryhmiin (VoiKukkia-hanke, Keinuhankkeet, Arvokas elämä -hanke, Kokemukset näkyviin sijaishuollossa -hanke, Tunne ja turvataidot -hanke). Pesäpuulla on ollut edustaja Lastensuojelun Keskusliiton hallituksessa, lastensuojeluneuvottelukunnassa ja ehkäisevän työn neuvottelukunnassa. Pesäpuulla on edustaja myös Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen hallituksessa.

Selviytyjät-tiimin nuoret tuovat lastensuojelun vaikuttamiseen ja kehittämiseen kokemusasiantuntijoiden panoksen. Pesäpuu tukee nuoria heidän vaikuttamistyössään ja varmistaa, että he saavat osakseen eettisesti kestävää kohtelua. Pesäpuu aloitti oman sisäisen kehittämistyön kokemusasiantuntijuuden eettisyydestä; pyrimme tukemaan kokemusasiantuntijoita heidän vaikuttamistyössään ja varmistamaan, että he saavat osakseen eettisesti kestävää kohtelua kaikessa Pesäpuun ja sen sidosryhmien toiminnassa.

Kohtaamisen teemavuosi 2014

Vuosi 2014 oli Pesäpuussa Kohtaamisen teemavuosi. Tunnuslauseena oli ”Kohtaa aidosti - vaikuta vahvasti”. Ajatus kohtaamisen tärkeydestä ja sen myötä teemavuodesta nousi toiminnassamme mukana olevilta eri-ikäisiltä kokemusasiantuntijoilta. Heidän viestinsä on ollut, että lastensuojelussa tarvitaan aitoa ja syvempää kohtaamista, jotta asiakkaat voivat saada apua. Kokemusasiantuntijat vaativat työntekijöiltä toistuvasti kohtaamista ihmisenä, ymmärrystä ongelmien taakse ja rohkeutta heittäytyä asiakassuhteeseen ja siten tehdä vaikuttavampaa työtä. Taustalla on kaipuu arvostuksesta ja hyväksynnästä.

Teemavuoden aikana paneuduimme monin eri tavoin kohtaamisen kysymyksiin ja nostimme Pesäpuussa teemaa esille eri yhteyksissä. Tämän toiminnan kautta saimme nostettua aiheen yleiseen keskusteluun ja onnistuimme pysäyttämään työntekijöitä kohtaamisen teeman äärelle.

Aloitimme kaikille avoimet yhteiset aamukahvit, joissa käsitelimme kohtaamisen kysymyksiä eri näkökulmista. Aamukahveja järjestettiin sekä Helsingin että Jyväskylän toimistoissa vuoden aikana yhteensä kahdeksan kertaa. Aamukahvien alustajiksi pyydettiin eri toimijoita, jota johdattivat yhteiseen keskusteluun.

Toteutimme juhluvuoden kunniaksi Nallekiertueen, jolla juhlistimme Suomessa 10 vuotta käytössä olleita Nallekortteja. Teimme työpaikkakäyntejä, keräsimme uusia ideoita Nallekorttien käyttöön ja ennen kaikkea kävimme keskustelemassa kohtaamisen merkityksestä eri työyhteisöissä. Teeman äärelle pysähtyminen mahdollisti myös työyhteisöjen keskinäisen

kohtaamisen. Osallistujilta tulleen palautteen perusteella voimme todeta, että tapaamisten merkitys oli suuri. Työyhteisöt pysähtyivät pohtimaan oman työnsä ydinalueita, kehittivät omaa työtään ja saivat kokemuksen suoritusvirran pysäyttämisen merkityksestä.

Tarjosimme ammattilaisille kohtaamisen foorumeita järjestämällä Nallen kunniaksi vuorovaikutteisen synttäripöydän Talentian sosiaalialan asiantuntijapäiville ja Hämeenlinnan Valtakunnallisille Lastensuojelupäiville. Ammattilaiset pysähtyivät kohtaamaan toisiaan ja iloitsemaan kohtaamisesta pöydän äärelle. He kirjoittivat uusia käyttöideoita Nallekorttien käyttöä varten sekä onkivat lasten juhlien tapaan ongintapisteellä. Tapahtuman suurin vaikutus oli jaettu työn ilo ja rohkea kohtaaminen erilaisella ulostulolla.

Nallesynttäreillä kootuista ideoista kirjoitimme ideavihkon, joka on ladattavissa Pesäpuun nettisivuilla. Palkitsimme parhaan idean Nalletunnustuksella ja sen sai Vanajan ja Hämeenlinnan vankilan perhetyö/Kanta-Hämeen perhetyö ry. Perusteena palkinnon myöntämiselle oli syvällisen, perustellun ja kohtaamista vahvistavan työmenetelmän kehittäminen. Samalla annoimme Pesäpuuna tunnustusta vankilassa tehtävälle perhetyölle ja erityisesti siihen, kuinka he nostavat lasta esiin omassa työssään.

Aamukahvit

- 28.3. Kohtaamisen tabuja, Helsinki, 20 osallistujaa
- 28.3. Kokemuksia kohtaamisista lastensuojelussa, Jyväskylä, 12 osallistujaa
- 16.5. Kohtaamiset, jotka ovat auttaneet minua selviytymään, Helsinki, 9 osallistujaa
- 26.9. Lapsen kohtaamisen anatomiaa, Helsinki, 23 osallistujaa
- 26.9. Lapsen kohtaamisen anatomiaa, Jyväskylä, 21 osallistujaa
- 12.12. Kohtaaminen on lahja, Helsinki, 12 osallistujaa
- 12.12. Kohtaaminen on lahja, Jyväskylä, 9 osallistujaa

Työpaikkakäynnit

- Pääkaupunkiseudun turvakodin avoyksikkö, 7 henkilöä
- Vanajan avovankilan perhetyö, 6 henkilöä
- Porvoon perheneuvola, 6 henkilöä
- Jyväskylän avohuollon tiimi, 15 henkilöä
- Jyväskylän ensi- ja turvakoti, 25 henkilöä
- Helsingin kaupungin perhehoito, 6 henkilöä
- Laukaan sosiaalitoimi, 22 henkilöä

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälisessä yhteistyössä saadaan uutta tietoa kehittämis- ja vaikuttamistyön tueksi ja tehdään Pesäpuun kehittämistyötä tunnetuksi myös Suomen ulkopuolella.

Pesäpuu on IFCO:n (International Foster Care Organisation), Nofca:n (Nordic Foster Care Association) ja Eurochildin jäsen.

IFCO tarjoaa kanavan uusien työmenetelmien ja -välineiden löytämiselle, uusimman perhehoidon tutkimustiedon saamiselle ja oman työn tulosten esittämiselle. Tätä kautta voidaan peilata Pesäpuun kehittämistyötä suhteessa muiden maiden kehittämistrendeihin. IFCO on myös tärkeä kanava sijoitettujen nuorten osallisuuden lisäämiselle.

Nofcan toiminnassa keskitytään pohjoismaiden perhehoidon tilaan ja kehityssuuntiin. Muiden pohjoismaiden positiivisia kokemuksia voidaan hyödyntää erityisesti vaikuttamistyössä.

Eurochild toimii lasten oikeuksien edistäjänä Euroopan tasolla. Tiivistetään yhteistyötä suomalaisten jäsenjärjestöjen kanssa. Lastensuojelun keskusliitolla on edustaja järjestön hallituksessa. Yhteistyössä voidaan miettiä järkevää työnjakoa ja saada tarkempaa tietoa järjestön toiminnasta.

PRIDE-ohjelmaa kehitetään pohjoismaisessa yhteistyössä. Vuosittaisissa kokouksissa keskitytään yhdessä sovitun ajankohtaisen teeman kehittämiseen.

Vuonna 2014 Pesäpuu osallistui IFCO:N Euroopan konferenssiin Irlannissa. Siellä pidettiin kaksi työpajaa "Nearest and Dearest in children's lives"-teemalla. Toinen oli suunnattu aikuisille ja toinen nuorille. Mukana oli myös kolme nuorta Selviytyjät-ryhmästä.

Pesäpuun toiminnanjohtaja Raili Bäck-Kiianmaa toimii Nofcan presidenttinä 2013–2015. Nofca:n vuosittainen tapaaminen oli Kööpenhaminassa ja siellä tutustuttiin erityisesti Tanskan perhehoidon kehittämiseen ja nykytilaan.

Eurochildin tilaisuuksiin ei ole ollut resursseja osallistua, mutta järjestön toimintaa ja kannanottoja seurattiin tiedotteiden ja LSKL:n tiedotuksen kautta.

Pesäpuu osallistui vuosittaiseen PRIDE-ohjelmaa käyttävien pohjoismaiden tapaamiseen Tukholmassa.

Pesäpuu luennoi lapsilähtöisistä menetelmistä Pietarissa Pohjoismaisen ministerineuvoston rahoittaman projektin (Early preventive intervention project) koulutuksessa. Osallistuimme Nordens Välfärdcenterin yhteispohjoismaiseen hankkeeseen Fokus på barn i familjehem. Mukana oli sekä Sisukas-projektin että Selviytyjien edustajia

The Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion's teki opintomatkan Suomeen. Ministeriössä kehitetään aktiivisesti perhehoitoa ja 12 ministeriön työntekijän opintomatkalla Pesäpuu oli valikoitunut yhdeksi matkakohteeksi. Tapaamisessa fokuksena oli erityisesti Pesäpuun kokemus lasten ja nuorten mukaan ottamisesta perhehoidon kehittämiseen.

Venäjän ministeriö on yhteistyössä Merikratoksen ja Lastensuojelun Keskusliiton kanssa kehittänyt kahden viime vuoden ajan Venäjän perhehoitoa. Ryhmä venäläisiä lastenkotien johtajia ja kuntatason johtavia viranhaltioita tutustuivat vierailullaan Suomessa myös Pesäpuuhun. Vieraille kerrottiin sijaisperheiden ennakoivasta valmennuksesta, täydennyskoulutuksesta ja tuesta Suomessa. Koska Venäjällä toiminnallisten välineiden käyttö on vähäistä, Pesäpuun tuottamat kortit ja muut toiminnalliset välineet herättivät mielenkiintoa. Keskusteltiin myös koulutusyhteistyön mahdollisuudesta tulevaisuudessa.

OSAAMISEN VAHVISTAMINEN LASTENSUOJELUSSA

Tavoite: Pesäpuun kehittämistyön tavoitteena on kehittää työmuotoja ja osaamista vahvistavaa koulutusta lastensuojelussa toimiville työntekijöille ja sijaishemmille.

Lastensuojelutarpeen selvitys

Lastensuojelutarpeen selvitysmallin tavoitteena on ollut lisätä lastensuojelun alkuvaiheen työskentelyn suunnitelmallisuutta, lisätä lapsilähtöistä työskentelyä, lapsen/nuoren yksilöllisten tarpeiden huomioimista ja yhteistä arviointia työntekijän, lapsen/nuoren ja hänen läheistensä kanssa. Mitä lapselle kuuluu? -opas on työntekijälle tarkoitettu materiaali arkityön avuksi.

Vuonna 2014 myytiin Mitä lapselle kuuluu? -opasta ja järjestettiin tilauskoulutuksena Kokkolaan yksi prosessikoulutus, johon osallistuivat koko työyhteisön lastensuojelutyöntekijät (30 henkilöä). Suunnitelmallisen ja lapsilähtöisen alkuvaiheen arvioinnin tärkeyttä pidettiin esillä yhteistyössä eri toimijatahojen kanssa, tiedotuksessa ja markkinoinnissa.

Kuka minusta huolehtii? -koulutus ja Pysäkki-työskentelymalli huostaanoton ja sijaishuollon tarpeen arviointiin

Pysäkkimalli on systemaattinen arviointimalli huostaanoton edellytysten, sijaishuollon tarpeen ja perheen jälleenyhdistämisen vaativiin arviointeihin. Työskentelymallin keskeisiä periaatteita ovat lapsilähtöisyys, vanhemmuuden valmiudet, yhteinen arviointi ja työskentelyn suunnitelmallisuus kuten lastensuojelutarpeen selvityksen työskentelymallissakin.

Vuoden 2014 aikana jatkettiin työskentelymallin kehittämistä yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa ja kentältä saadun palautteen pohjalta. Uusia, erityisesti arviointimalliin kehitettyjä työvälineitä, on edelleen testattu ja palautteiden pohjalta jatkokehitetty. Tarvekortit, väittämäkorttien täydennyspakka sekä elämäntarinalliseen työskentelyyn tarkoitettu "Minun elämäni sarjakuvana"-lomake saatiin valmiiksi.

Työskentelymallin juurruttamiseksi suunnitellut koulutukset eivät toteutuneet vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Kentältä saadun palautteen perusteella systemaattista arviointimallia ja työvälineitä kuitenkin kaivataan lastensuojelun arviointeihin. Arviointi- ja koulutusmallista tiedottamista jatkettiin valtakunnallisesti kunnille ja palveluntuottajille.

Ihan iholla -kasvuryhmät

Kasvuryhmän tavoitteena on lisätä tietoisuutta sijaisvanhemman oman kasvuhistorian vaikutuksesta tämän päivän sijaisvanhemmuuteen, antaa tietoa kiintymyskeskeisestä vanhemmuudesta ja etsiä yhdessä keinoja ja välineitä sijoitetun lapsen ja sijaisvanhemman eheän vuorovaikutussuhteen tueksi.

Pesäpuun tavoitteena on kasvuryhmän ohjaajakoulutuksen avulla lisätä tietoisuutta kasvuryhmistä sijaisvanhemmuuden tukena ja mahdollistaa näin mahdollisimman monelle sijais- ja adoptiovanhemmalle mahdollisuus saada ryhmämuotoista tukea vaativassa kasvatustehtävässään. Samalla pyritään ennaltaehkäisemään sijoitusten katkeamisia.

Pesäpuu on jatkanut kasvuryhmien juurruttamista Suomeen ohjaajakoulutusten avulla. Vuonna 2014 toteutui yksi kasvuryhmäohjaajakoulutus, jossa oli 6 osallistujaa. Toinen ohjaajakoulutus jouduttiin peruuttamaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Koulutettujen ohjaajien yhteinen koulutuspäivä siirrettiin seuraavalle vuodelle ja sovittiin yhteistyöstä Perhehoitoliiton vertaisryhmän ohjaajien kanssa.

Käsikirjan uudistus siirtyi tuleville vuosille riittävien työvoimaresurssien puutteessa.

Opas sijais- ja adoptioperheiden läheisille

Kehitetään opas sijais- ja adoptioperheiden läheisille, sukulaisille ja ystäville. Oppaassa käsitellään läheisten merkitystä lapselle ja perheelle sekä adoptoitujen ja sijoitettujen lasten elämään liittyviä erityisiä kysymyksiä. Oppaan tarkoitus on tukea adoptio- ja sijaisperheitä ja huomioida adoptoitujen ja sijoitettujen lasten erityiskysymyksiä.

Vuoden 2014 aikana valmistui opas sijaisvanhempien läheisille. Läheiset voivat saada siitä tietoa perhehoitoon liittyvistä erityiskysymyksistä ja siten paremmin olla tukemassa sijaisperheitä sekä perheiden kaikkia lapsia. Opas suunnattiin sijaisvanhempien läheisille, koska Adoptioperheet ry on tehnyt oman oppaan adoptiovanhempien läheisille. Opas sopii hyvin mm. PRIDE-valmennuksen lisämateriaaliksi perheille.

Kohtaamisen taito – syventävä vuorovaikutuskoulutus ammattilaisille

Kohtaamisen taito -koulutuksen tavoitteena on mahdollistaa vaikuttavampi asiakastyö ja vahvistaa asiakkaan kohtaamisen taitoa. Koulutus perustuu itsereflektion kautta tapahtuvaan tiedostamiseen, joka lisää lastensuojelutyössä toimivan henkilön yksilöllistä kykyä kohdata asiakas, erityisesti lapsi, syvemmällä tavalla.

”Asiakkaana toivon, että työntekijä ottaa minut vastaan ensisijaisesti ihmisenä eikä asiana. On ammattilaisen vastuulla pitää huolta toimivasta vuorovaikutuksesta ja sen avulla löytää asiakkaan tilanteen ydin. Vuorovaikutus on vaativaa ja edellyttää avoimuutta ja toisen ihmisen erilaisten lähtökohtien tiedostamista. Toisaalta vuorovaikutus voi olla myös alistavaa ja osa vallankäyttöä.” Kokemusasiantuntija

Koulutus rakentuu kolmen päivän kokonaisuudesta, jossa ensimmäisenä päivänä osallistujat tutkivat oman elämänhistorian vaikutusta vuorovaikutustilanteisiin ja tapaamaan kohdata toinen ihminen, toisena päivänä pohdimme ammatillisen kohtaamisen kysymyksiä ja kolmantena päivänä paneudumme erityisesti lapsen ja nuoren kohtaamisen erityiskysymyksiin. Kokemusasiantuntijat osallistuvat koulutuksen kahteen viimeiseen päivään.

Kohtaamisen teemavuoden aikana kehitettyä Kohtaamisen taito -koulutusta järjestettiin neljä kertaa. Yksi koulutuksista oli suunniteltu vastaamaan erityisesti lastensuojelun perhehoidon tarpeita ja kaksi koulutuksista oli Kaste-ohjelmaan kuuluvan Lasse-hankkeen ostamia tilauskoulutuksia Seinäjoen ja Tampereen alueelle. Koulutus tullaan järjestämään vuonna 2015 Lasse-hankkeen ostamana vielä Vaasan ja Lahden alueelle. Koulutuksissa oli yhteensä 87 osallistujaa. Koulutus on herättänyt lastensuojelun ammattilaiset ymmärtämään kohtaamisen erityisenä taitona, jota voi kehittää. Koulutus on rohkaissut työntekijöitä ottamaan vastaan asiakkaan todellisuuden, myös hädän. Tämä johtaa merkittävään vaikuttavuuteen; asiakkaan hätä ei tule ohitettua, vaan työntekijää kykenee ottamaan sen vastaan ja etsimään työskentelemään sopivalla tavalla.

Mitä koulutuksessa oivaltamaasi aiot hyödyntää jatkossa?

- Kohtaamiseen liittyvät asiat; aitous, aika, läpinäkyvyys jne. Yhteistutkiminen.
- Ei teennäisyyttä ja näennäistä läsnäoloa.
- Aina ei kohtaamisessa tarvitse saavuttaa asetettua päämäärää eli saada tarvittavaa tietoa, vaan kohtaamisella voi olla itseisarvo

Osallistujien palautetta

Voimaannuttava muutostyö lastensuojelussa -koulutus

Voimaannuttavan muutostyön koulutuksessa etsitään yhdessä osallistujien kanssa eväitä voimaannuttavaan ja tavoitteelliseen lastensuojelutyöhön lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisen jälkeen. Koulutuksen tavoitteena on kehittää tavoitteellista ja muutoksen tähtäävää asiakastyötä sekä vahvistaa lapsen näkyvyyttä muutostyön aikana. Koulutuksessa pohditaan erityisesti asiakassuunnitelman konkretisointia, työskentelyn tavoitteiden asettamista ja arviointia ja dokumentointia.

Vuonna 2014 koulutus järjestettiin kerran ja osallistujia oli 12.

Hyväksyvä katse ja välittäviä ihmisiä - koulutus (sijoitetun) lapsen kohtaamiseen

Koulutuksen tavoitteena on lisätä keinoja ja taitoja sijoitettujen lasten vahvistavaan kohtaamiseen arjessa sekä sijaisvanhemmille että lastensuojelun työntekijöille. Tavoitteeseen pyritään vuorovaikutuksellisella koulutuksella, jossa sijaisvanhemmat ja työntekijät voivat yhdessä pohtia hyvän kohtaamisen, huolenpidon, turvallisuuden ja toivon merkitystä sijoitetun lapsen elämässä.

Vuonna 2014 järjestettiin kaksi kahden päivän koulutusta sijaisvanhemmille ja lastensuojelun työntekijöille. Koulutuksessa paneudutaan lapsen/nuoren voimavarojen ja vahvuuksien näkemiseen ja vahvistamiseen. Nuoret kokemusasiantuntijat ovat nostaneet esiin, että työskentelyssä lasten/nuorten kanssa keskitytään liikaa ongelmiin, eikä nähdä riittävästi esim. onnistumisen tai ilon hetkien merkitystä. Tässä koulutuksessa keskityttiin toivon näkökulmaan vaikeissakin tilanteissa. Koulutuksiin osallistui yhteensä 14 ihmistä, joista viisi oli sijais- tai adoptiovanhempia. Tavoitteena on vahvistaa työntekijöiden ja sijaisvanhempien yhteistyötä ja mahdollisuuksia työstää kokemuksia yhdessä eri näkökulmista. Osallistujien palautteen mukaan koulutus on tuonut uusia näkökulmia työhön ja se on herättänyt osallistujia pohtimaan vahvistavan vuorovaikutuksen merkitystä omassa työssään.

Toiminnalliset välineet

Pesäpuu kehittää, tuottaa ja myy visuaalisesti kiinnostavia ja laadukkaita toiminnallisia välineitä lastensuojelutyöhön. Työvälineet, työkirjat sekä oppaat lisäävät lasten ja nuorten valmiuksia kertoa ja ilmaista omia ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan. Välineitä kehitetään osana sisäistä kehittämistyötä ja uudet välineet pilotoidaan koulutuksissa. Lisäksi jatketaan yhteistyötä australialaisen St. Lukes Innovative Resources -järjestön kanssa. St. Lukesin tuotteita käännetään suomeksi ja tuotetaan niiden käyttöön liittyviä oppaita ja lehtikirjoituksia.

Uusia toiminnallisia välineitä kehitettiin lasten, nuorten ja heidän läheistensä kanssa tehtävään työhön helpottamaan ajatusten, tunteiden ja kokemusten kertomista. Kehittämistyössä olivat mukana nuoret ja aikuiset kokemusasiantuntijat sekä lastensuojelun työntekijät.

Vuoden 2014 aikana valmistuivat Tarvekortit, Väittämäkorttien täydennyspakka sekä Minun elämäni sarjakuvana -lomake. Checkpoint*-korttien kehittämistä jatkettiin ja ne valmistuvat vuonna 2015. St. Lukesin kanssa tuotettiin suomenkieliset Enkeli-kortit.

KEHITTÄMISPROJEKTIT

Pääosa Pesäpuun kehittämistyöstä tapahtuu RAY:n rahoittamissa kehittämisprojekteissa. Projekteissa tapahtuva kehittämistyö ja Pesäpuun perustyö liittyvät tiiviisti Pesäpuun perustehtävän toteuttamiseen. Työtä tehdään vuorovaikutuksessa ja vastavuoroisesti. Myös projekteissa tapahtuvassa kehittämistyössä on keskeistä vahvistaa lastensuojelussa toimivien aikuisten osaamista, niin että lastensuojelun piirissä olevat lapset ja nuoret tulevat kohdatuiksi aidosti. Tätä kautta lasten osallisuus vahvistuu ja lapset ja nuoret saavat parhaan mahdollisen tuen.

SISUKAS-projekti 2012–2016

SISUKAS (2012–2016) eli Sijoitettu lapsi koulussa -projekti, on osa RAY:n Emma ja Elias -avustusohjelmaa. Ohjelmassa keskitytään alle 15-vuotiaiden kasvuolosuhteiden parantamiseen. Sen tavoitteena on edistää aikuisten yhteistä vastuuta, vanhemmuuden tukemista ja lapsen oikeutta olla lapsi sekä parantaa lapsen ja perheiden tarpeiden huomioimista yhteiskunnassa. SISUKAS-projekti kuuluu ohjelman Koulu-teema-alueeseen. Projektia hallinnoi Pesäpuu ry, jonka strategisina tavoitteina ovat lapsen ja nuoren osallisuuden edistäminen lastensuojelussa, heidän tarpeistaan lähtevä perhehoidon suunnitelmallinen kehittäminen sekä sijoitettujen lasten ja nuorten aseman vahvistaminen yhteiskunnassa.

SISUKAS-projektin visio ja päätavoite

”SISUKAS kannattelee perhehoitoon sijoitettua lasta koulupolulla.”

Sijoitettu lapsi koulussa -hankkeen päätavoitteena on edistää sijoitettujen lasten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä kehittämällä monialainen malli lapsen koulunkäynnin tukemiseen. SISUKAS rakentuu pohjoismaisena yhteistyönä Ruotsiin vakiintuneen SkolFam®- mallin pohjalta. Työtavasta on saatu hyviä kokemuksia myös Norjassa ja Tanskassa. Kohderyhmänä projektissa ovat esi- ja alkuopetusikäiset, perhehoitoon pitkäaikaisesti sijoitetut lapset. Pilottialueena on Keski-Suomi.

Sijoitettu lapsi koulussa -hankkeeseen osallistuu Keski-Suomeen viiden kunnan seitsemän sosiaalityöntekijän kaksikymmentä asiakaslasta. Lasten tueksi on koottu lähiaikuisista paikalliset, monialaiset asiantuntijaryhmät, joille tarjotaan projektista konsultaatiota.

SISUKAS-projektin osatavoitteet 2014

Osatavoite 1. SISUKAS-mallin pilotointi Keski-Suomessa - sijoitetun lapsen koulunkäynnin tuki, osallisuus ja hyvinvointi.

Lapsille räätälöitiin oppimisen tuki ja seuranta SISUKAS-mallin mukaisesti

SISUKAS-projektissa mukana oleville lapsille (n=20) toteutettiin kartoituspalautteen pohjalta lapsen tarpeista lähtevää tukea kouluun ja sijaisperheeseen. Tukea tarjottiin mm. lukemisen ja matematiikan harjoitteluohjelmien avulla, oppiainesta pilkkomalla, koulupäivää keventämällä, pienryhmäopetuksessa, kannustamalla pienistäkin onnistumisista sekä edistämällä lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja. Lasten oppimissuunnitelmiin kirjattiin tavoitteet ja osapuolten vastuut. Tukitoimien toteutumista seurattiin ja päivitettiin systemaattisesti kokoamalla lapset ja heidän verkostonsa (yhteensä noin 150 osallistujaa) seurantapalaveriin 4 kertaa vuodessa. Lasten osallisuus huomioitiin erityisesti palaverissa. SISUKAS- tiimin sosiaalityöntekijä, psykologi ja erityisopettaja konsultoivat kouluja sekä sijaisperheitä ja tekivät verkostoyhteistyötä mm. perheneuvolan, lastenpsykiatrian, terapeuttien sekä lakimiesten kanssa. Erityisopettaja piti myös räätälöityjä tukijaksoja lapsille, psykologi kartoitti terapiatarpeita ja teki kotikäyntejä.

Lasten osallistumismahdollisuuksia edistettiin koulussa ja järjestettiin vertaisryhmätapaamisia

Tammikuussa lapsille järjestettiin vertaistapaaminen, SISUKAS- lasten tutkijaryhmä, jossa käsiteltiin lapsilähtöisesti koulunkäyntiin liittyviä tunteita, kuultiin lasten kokemuksia sekä tutustuttiin toisiin sijoitettuihin lapsiin. Lisäksi muutamia lapsia osallistui Pesäpuu ry:n Salapoliisit - kehittäjäryhmään (5 -kokoontumiskertaa). Kukin lapsi sai oman pehmolelun (Läksykoira Rento) sekä pienen oppimispelin motivoimaan koulutyötä. Lasten verkostopalaverissa kiinnitettiin erityistä huomiota lapsen äänen kuulemiseen.

Elokuussa järjestettiin Takaisin kouluun! -tsemppipäivä sisukkaille. Perheet (30 osallistujaa) koottiin yhteiselle hyvinvointiteemaiselle luontopolulle Laajavuoreen. Samalla kohotettiin myönteistä mielialaa koulutielle, tarjottiin mahdollisuus verkostoitumiseen ja tiedotettiin projektin etenemisestä. Päivään sisältyi ruokailu ja uintimahdollisuus kylpylässä. Yhteistyökumppanina toimi Jyväskylän luontokoulu.

Lapsille tarjottiin tietoa SISUKAS-mallista ja he saivat omat sivut nettiin

Perustettiin käyttäjille maksuton ja kaikille avoin www.sijoitettulapsikoulussa.fi sivusto, johon myös lapset saivat oman tietopaketin SISUKAS- mallista.

Osatavoite 2. Aikuisten osaamisen vahvistaminen ja vaikuttamistyö

SISUKAS-hanke lisäsi ammattilaisten tietoisuutta sijoitetun lapsen tarpeista koulussa. Hanke koulutti, teki vaikuttamistyötä ja esittäytyi vuoden aikana useissa asiantuntijapuheenvuoroissa, luennoissa ja työpajoissa sekä oli lisäksi näytteilleasettajana Hyvä alku-messuilla, Talentia-päivillä, Lastensuojelupäivillä sekä Perhehoidon päivillä.

Projektin ohjausryhmä kokoontui kaksi kertaa (10 osallistujaa). Työrukkanen eli projektin ideointiryhmä kokoontui 2 kertaa (8 osallistujaa). Lasten sosiaalityöntekijät (6) kokoontuivat kehittämään omaa työtään hankkeen järjestämiin Innostamoihin (4) ja kehittäjäsosiaalityöntekijä osallistui sijaishuollon tiimiin kaksi kertaa.

Mahdollisuus valtakunnalliseen sijoitettu lapsi koulussa – tiedon levittämiseen avautui yhteistyön myötä. Vuonna 2014 alkoi valtakunnallinen Mun sieluun sattuu -seminaarikiertue, jossa teemana oli psyykkisesti oireileva lapsi koulussa. Seminaareissa puhuttiin kiintymyssuhteesta, traumaista ja selviytymisestä, SISUKAS-mallista sekä dialogisesta verkostoyhteistyöstä. Kiertue toteutettiin viidellä alueella; Jyväskylä, Mikkeli, Oulu ja vuonna 2015 Helsinki ja Kauhajoki. Osallistujia oli yhteensä 650 ja puheenvuorot striimattiin myös nettiin. Hanketta hallinnoi koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia Opetushallituksen rahoituksella. Seminaarien kouluttajina toimivat Lassi Pruuki (Dialogic) ja Christine Väliavaara (SISUKAS- projekti).

Mun sieluun sattuu -koulutusprosessiin liittyi myös kymmenellä hankekoululla (Jyväskylä, Äänekoski, Kangasniemi, Mikkeli, Ylivieska, Tyrnävä, Lapua, Kauhajoki, Helsinki, Vihti) pidetyt työpajat. Kymmenen ”Voimavara Cafe”-työpajaa toteutti Pesäpuu ry (Johanna Liukkonen, Johanna Barkman, Pipsa Vario) ja kymmenen työpajaa toteutti VALTERI-koulujen ohjaavat opettajat, jotka ohjasivat myös kymmenen opettajien työnohjausryhmää (5 krt/koulu). Koulutussuunnitteluyhteistyössä priimusmooottoreina olivat mukana Johanna Juvonen, Valtakunnallinen oppimisen ja tuen verkosto (VALTERI-koulut) ja Terhi Ojala, Vaativa erityinen tuki -hanke (VETURI/OPH).

Osatavoite 3. Monialaisen verkostotyön mallintaminen ja pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö

Vuoden 2014 aikana yhteistyö ruotsalaiseen SkolFam®- verkoston kanssa jatkui. Ruotsin Skolfam- on laajentunut jo 22 kuntaan. Koordinointivastuu on siirtynyt Allmänna Barnhusetille.

SkolFam järjestää verkostotapaamisia ja SISUKAS osallistui verkostotapaamiseen ja seminaariin Gävlessä 4-5.9.2014. Seminaarissa oli lisäksi 120 osallistujaa ympäri Ruotsia. Tilaisuudessa kuultiin asiantuntijaluentoja mm. dialogisuudesta, kokemusasiantuntijapuheenvuoroja sijoitetuilta nuorilta sekä tutkimustuloksia SkolFam-intervention vaikuttavuudesta. Yhteisissä työpajoissa verkostoiduttiin ja vaihdettiin kokemuksia. Muiden kokemukset olivat samansuuntaisia kuin SISUKAS-projektissa. Sovittiin alustavasti yhteispohjoismaisesta työpajasta Pohjoismaisilla lastensuojelupäivillä 2015.

Pohjoismaista yhteistyötä jatkettiin myös Nordens Välfärdcenterin kanssa sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemiseen sekä jälkihuoltoon liittyvässä hankkeessa, Fokus på barn i

familjehem. Joukko sijoitettuja nuoria Suomesta (3), Tanskasta (3), Norjasta (4) ja Ruotsista (5) koottiin yhteiseen foorumiin 9.-10.5.2014 Tukholman lähistölle, Biskops-Arnöhen. Kahden päivän ajan työskenneltiin toiminnallisissa työpajoissa koulun ja jälkihuollon kehittämiseen liittyvien kysymysten äärellä. Samalla filmattiin elokuvaa, joka valmistui joulukuussa. Lyhytelokuva saa ensi-iltansa Tukholmassa 23.-24.3.2015 päättäjille ja ammattilaisille järjestettävässä päätösseminaarissa. Nuoret ovat myös itse paikalla ja samalla julkistetaan näiden kokemusasiantuntijoiden kehittämisideat ja työpajan tuotokset raporttina. Elokuva tullaan myös esittämään pohjoismaisilla lastensuojelupäivillä syksyllä 2015. ([www.nordicwelfare.org/.](http://www.nordicwelfare.org/))

- SkolFam®-verkostotapaaminen, Gävle 4.-5-9-2014 (120)
- Fokus på barn i familjehem, Nordens Välfärdcenterin yhteispohjoismainen hanke, nuorten osallisuus- työpajat, Tukholma 9.-10.5.2014. Filmattiin elokuva nuorista kokemusasiantuntijoista.

Paikalliset ja alueelliset verkostot

Yhteistyötä tehtiin alueellisissa ja valtakunnallisissa (KASTE, Emma & Elias) verkostoissa. Paikallisella tasolla tehtiin yhteistyö Arvokas elämä-hankkeen kanssa, joka kehittää tukimuotoja vammaisten lasten perhehoitoon. Yhteistyössä koottiin yhteen monialaisia verkostoja pohtimaan kehitteillä olevien mallien juurruttamista rakenteisiin. PePPi-vapaaehtoistyöhankkeen vapaaehtoisia osallistui SISUKAS-lasten läksyapuun.

SISUKAS-projektin kehittämistyöhön antoivat panoksensa erilaiset hankkeessa kootut, säännöllisesti kokoontuvat ohjaus-, ideointi-, kehittäjä- ja tutkimusryhmät. Reflektointipintaa tarjosivat myös Pesäpuun sisäiset työkokoukset, suunnittelupäivät sekä yhteistyö järjestön hallituksen kanssa. Jyväskylän sosiaalityöntekijöille pidetyissä Innostamoissa mallinnettiin sosiaalityötä tiimin johdolla.

- Ohjausryhmän kumppanitapaamiset (Akvaariot) 2
- Monialainen ideointiryhmä perustettiin (Työrukkanen) 2
- Sijaishuollon sosiaalityön kehittäjäryhmä (Innostamot) 4

Osatavoite 4. Tutkimusyhteistyö, intervention vaikuttavuuden arviointi

Projektin etenemistä tavoitteiden suuntaan seurattiin ja arvioitiin kumppaneista koostuvissa ohjaus- ja ideointiryhmän tapaamisissa sekä Pesäpuun sisällä. Lasten sijaisvanhemmille, sosiaalityöntekijöille sekä opettajille tehtiin kysely ja lapsilta kerättiin palautetta tapaamisessa haastatteleamalla ja omien vihkojen kautta. Tilaisuuksista ja koulutuksista koottiin myös palautetta. Yhteistyötahoille lähetettiin webropol- arviointikysely, johon vastasi 50 % (n=43) kyselyn saaneista.

Tutkimusyhteistyötä tehtiin Jyväskylän yliopiston erityispedagogiikan oppiaineen sekä Opetushallituksen rahoittaman VETURI-hankkeen (vaativa erityinen tuki) kanssa.

- Tutkimusryhmätapaamiset (4kpl)
- Opettajien näkemyksistä liittyen oppilaiden psyykkiseen oireiluun valmistui tutkimusraportti osana Mun sieluun sattuu-koulutusprosessia (Ojala & al., Erityinen tuki, Veturi-hanke)

- Hankkeessa käynnistyi kaksi uutta opinnäytetyötä sekä tieteellisen artikkelin kirjoittaminen interventiosta professori Raija Pirttimaan johdolla.

Osatavoite 5. Tiedottaminen ja juurruttaminen

SISUKAS-projektista tiedotettiin Pesäpuun nettisivuilla sekä sosiaalisessa mediassa (FB) sekä Innokylässä. SISUKAS-mallille luotiin omat nettisivut (www.sijoitettulapsikoulussa.fi) ja Facebook-ryhmä. Vuoden aikana lähetettiin 3 tiedotekirjettä perheille ja sidosryhmille, julkaistiin artikkeleita Pesäpuun lehdessä sekä muissa alan lehdissä. Hanke oli mukana työpajoin, puheenvuoroin, esittelypöydin alan tapahtumissa.

Yhteistyötä tehtiin valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Keski-Suomen oppilashuollon, koulujen ja sosiaalityön henkilökuntaa ja johtoa sitoutettiin mukaan Innostamoiden, Työrukkasten, työkokousten ja koulutusten kautta kehittämistoimintaan ja mallin juurruttamiseen. Sovittiin tammikuussa 2015 toteutettavasta pyöreän pöydän keskustelusta, jossa eri toimijat kootaan yhteen SISUKAS-mallin viemiseksi rakenteisiin Keski-Suomessa.

Sijoitettu lapsi koulussa -opasta sekä SISUKAS-käsikirjaa työstettiin eteenpäin.

Artikkelit lehdissä

- Tuen puute ja kömpelö tiedonkulku uhkana sijoitetun lapsen koulunkäynnille Pesäpuun lehti 1/2014 (s.10-11)
- Pienet ja sisukkaat tutkijat, Pesäpuun lehti 1/2014 (s.12-13)
- Fokuksessa perhehoitoon sijoitetut lapset, Pesäpuun lehti 1/2014
- Asiaa jälkihuollosta, Pesäpuun lehti 2/2014 (s.9-10)
- Takaisin kouluun – tsemppipäivä Sisukkaille (s. 22-24), Pesäpuun lehti 2/2014
- Mun sieluun sattuu- seminaareista apua opettajille, Perhehoito 5/2014 (s.11-12)
- SISUKAS-projekti, Lapsen maailma 3/2014

SISUKAS-koulutukset

- 2.9.2014 Sijaisperheet priimusmoottorina lasten kouluhyvinvoinnin kehittämisessä, luento, THL:n ”Lasten ja nuorten mielenterveyden edistäminen kouluissa”-kutsuseminaari, Helsinki / 30 (Välivaara)
- 12.2.2014 Sisukas selviytyy? - keinoja tukea traumatisoitunutta lasta koulussa, luento, Hyvä alku messut, Jyväskylä / 300 osallistujaa (Välivaara)
- 13.2.2014 Sijoitettujen nuorten osallisuus koulussa, luento, Miten kuulla lasta -seminaari, NMI, Jyväskylä / 50 (Välivaara)
- 21.2.2014 Sijoitettu lapsi koulussa, koulun iltpäivätoiminnan työntekijät / koulunkäynnin ohjaajat /13 (Liukkonen)
- 11.3.2014 ”Lasta suojelemaassa – päivähoidossa, koulussa ja lastensuojelussa”, päivähoidon henkilöstö, luento, Jyväskylä /38 (Liukkonen)
- 13.3.2014 SISUKAS PÄRJÄÄ AINA - sijaishuollon sosiaalityön verkostomalli perhehoitoon sijoitettua lasta kannattelemaassa, työpaja, Talentian asiantuntijapäivät, Helsinki / 35 (SISUKAS-tiimi)
- 17.3.2014 Sisukas selviytyy – keinoja tukea traumatisoitunutta lasta koulussa, 1 pv, Orimattila /130 (Välivaara)
- 20.3.2014 Sijoitettu lapsi koulussa, koulunkäynninohjaajaopiskelijat /10 (Liukkonen)
- 27.5.2014 Tanssiin kutsu – monitoimijainen yhteistyö koulussa, luento, Arvokas elämä -päättöseminaari /100 (Välivaara)

- 10.6.2014 SISUKAS-verkostomalli – tukea sijoitetun lapsen koulupolulle, Koulukuraattorien ja koulujen sosiaalityön maakunnallinen työkokous, Jyväskylä /29 (SISUKAS-tiimi)
- 26.–27.8.2014 Toiminnalliset välineet vuorovaikutuksen tukena, sosiaalitoimen ja opetustoimen henkilöstö, Parainen, 2 päivää / 24 (Liukkonen)
- 16.9.2014 Mun sieluun sattuu – oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen koulussa, Oulu, 1 pv, / 90 (Väliavaara)
- 19.9.2014 Mindfulness-koulutus, Jyväskylä / 26 (SISUKAS-tiimi)
- 27.11.2014 Mun sieluun sattuu – oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen koulussa, 1 pv, Jyväskylä/ 200 (Väliavaara)
- 28.11.2015 Mun sieluun sattuu – oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen koulussa, 1 pv, Mikkeli / 110
- + netin kautta seminaaria seurasi 30 (Väliavaara)
- 13.11.2015 Ihmeet tapahtuvat arjessa – tukea sijoitetun koulupolulle, Perhehoidonpäivien työpaja, Jyväskylä /30 (SISUKAS-tiimi)
- 14.11.2014 Kun sisälle sattuu – kiintymyssuhde oppimisen haasteena ja voimavarana, Erityiskasvatuksen päivät, Itä-Suomen AVI, Savonlinna, luento / 270 (Väliavaara)
- ”SISUKAS-verkostomalli, tukea sijoitetun lapsen koulupolulle”-info (SISUKAS-tiimi)/ yht. 122 osallistujaa
- 13.5. Höytiä, 9.9. Sumiainen, 15.9. Suolahti, 17.9 Kinnula, 18.9. Korpilahti, 16.9. Jyväskylä, 18.9. Laukaa
- Mun sieluun sattuu, Voimavara Cafe (3h):
- 9.12 Ylivieska (Barkman & Vario) 18 ja 10.12 Tyrnävä (Barkman & Vario) 12

LÄHEMMÄS-projekti 2013–2016

Pesäpuu ry:n Lähemmäs-projekti (Läheisten osallisuuden vahvistaminen lastensuojelussa) sai Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksen vuosille 2013–2016. Projekti on valtakunnallinen ja sen pilottialueina ovat Pohjois-Savo, Rovaniemi, Satakunta, Tampere ja Varsinais-Suomi. Tärkeitä hankekumppaneita ovat Sukupuu ry, Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry:n VOIKUKKIA-projekti, Terveystien ja hyvinvoinnin laitos (THL), Perhehoitoliitto ry sekä Pelastakaa Lapset ry:n Läheltä tueksi -projekti.

Lähemmäs-projektin visio ja päätavoite

Lähemmäs-projektin visiona on **”Lähemmäs lasta”**, jolla viitataan lapsen läheissuhteiden edistämiseen. Lähemmäs-projektin päätavoitteena on lisätä läheissuhteiden arvostusta ja vahvistaa lasten ja heidän läheistensä osallisuutta lastensuojelussa.

Lähemmäs-projektin osatavoitteet ja keinot

Lähemmäs-projektin osatavoitteina on

- edistää lasten ja heidän läheistensä osallisuutta ja kuulluksi tuleamista
- tukea lasten ja perheiden selviytymistä läheisverkoston avulla
- luoda sosiaalityöhön lapsilähtöisiä läheissuhteita huomioivia työtapoja

Näihin tavoitteisiin pyritään

- vahvistamalla kokemusasiantuntijuutta lastensuojelutyön kehittämisessä
- etsimällä läheisjärjestelyillä ratkaisumalleja lastensuojelun tukea vaativiin tilanteisiin
- tuottamalla työmenetelmiä ja prosessikuvauksia lastensuojeluprosessin eri vaiheisiin

Vuosi 2014 oli Lähemmäs-projektin toinen vuosi, jolloin varsinainen muutostyö pilottialueilla ja valtakunnallisesti alkoi. Projektissa työskenteli neljä työntekijää: osa-aikainen (60 %) projektipäällikkö, kokoaikainen erityisasiantuntija ja kaksi osa-aikaista (50 %) projektityöntekijää. Toinen projektityöntekijöistä oli kokemusasiantuntijaläheinen (vanhempi).

Projektin ohjausryhmä kokoontui sovitusti kaksi kertaa ja käsitteli muun muassa arviointia, viestintää, tutkimustoimintaa ja vaikuttamistyötä sekä tuotettavien materiaalien sisältöjä. Pilottialueiden ja fokusryhmien edustajista koottu kehittämistyöryhmä – ns. työrukkasryhmä – kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Se keskittyi läheisten oppaan ja Lastensuojelun käsikirjan sisältöjen ideoimiseen ja tuottamiseen sekä läheistyön uudistamistarpeisiin.

Lasten ja heidän läheistensä osallisuuden vahvistaminen vaatii paljon muutostyötä

Kaikilla projektin pilottialueilla pidettiin vuoden aikana oma aloitustapahtuma työkokouksen, kehittämispäivän tai alueellisen seminaarin muodossa. Tavoitteena oli ”herättää” alueelliset toimijat läheissuhteiden huomioimiseen osana vaikuttavaa lastensuojelutyötä. Aloitustapahtumat toteutettiin yhdessä alueellisten yksiköiden tai kaupunkien kanssa. Näissä aloitustapahtumissa oli mukana yhteensä 130 ammattilaista ja kokemusasiantuntijaa.

Osalla projektin pilottialueista kokeiltiin erilaisia läheisfoorumimalleja. Vuoden aikana toteutettiin yhteensä kolme yhden päivän läheisfoorumia ja yksi ryhmämuotoinen läheisfoorumi:

- Tyttöjen päiväkirjapaja ja läheisten vertaisryhmätyöskentely
 - Läheisfoorumipäivä toteutettiin pääkaupunkiseudulla laulaja, muusikko, lauluntekijä Yonan toteuttamana tyttöjen päiväkirjatyöpajana. Samaan aikaan tyttöjen valitsemille läheisille oli järjestetty oma vertaisryhmätyöskentely. Työpajaan kutsuttiin osallistujia kaikilta pilottialueilta. Osallistujia oli yhteensä 12 (kuusi tyttöä ja kuusi tyttöjen valitsemaa läheistä).
- Helsingin Diakonissalaitoksen yksikön läheisfoorumipäivä
 - läheisfoorumipäivä toteutettiin yhdessä yksikön työntekijöiden ja kokemusasiantuntijanuorten ja - aikuisten sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Läheisfoorumiin osallistui 13 lasta valitsemansa 13 läheisen kanssa.
- Salapoliisitoiminnan ja läheisten yhteinen ryhmä
 - Pesäpuun Salapoliisien ja läheisten (Sherlockien) ryhmä toteutettiin yhdessä Tampereen kaupungin lastensuojelun kanssa. Viiden kerran työskentelyprosessiin osallistui kuusi lasta läheisineen sekä työntekijöitä. Teemoina olivat lastensuojelu, auttaminen, sosiaalityöntekijä ja elämän tärkeät asiat. Tuloksia esiteltiin Valtakunnallisia lastensuojelun perhehoidon päivillä Jyväskylässä.
- Lasten ja läheisten yhteinen Salapoliisifoorumi
 - Varsinais-Suomessa järjestetyssä Salapoliisifoorumissa lapset ja läheiset työskentelivät päivän ajan, ja teemoina olivat lastensuojelu, koti ja ikävä. Näistä teemoista tuotettiin julisteita valtakunnalliseen levitykseen. Varsinais-Suomen Salapoliisien ja läheisten foorumiin osallistui kymmenen lasta ja kymmenen läheistä sekä laitosten työntekijöitä.

Joillakin pilottialueilla, esimerkiksi Pohjois-Savossa, Satakunnassa ja Rovaniemellä oli jo entuudestaan toimivia läheistyön muotoja, kuten sukulaissijaisvanhempien vertaisryhmät sekä erilaiset vertaisten tapaamiset ja läheisten päivät. Näissä tapahtumissa oltiin mukana toteuttamassa ja oppimassa hyviä käytäntöjä.

Saatujen ja arvioitujen kokemusten perusteella läheisfoorumien järjestäminen on vaativaa, aikaa vievää ja prosessinomaista – yksittäinen tapahtumapäivä ei riitä vaikuttavaan ja pitkäkestoiseen muutokseen. Läheisfoorumit edellyttävät huolellista, työntekijät, lapset ja läheiset motivoivaa etukäteistyötä. Ne edellyttävät myös dokumentointia ja yhteistä jälkireflektointia, jotta läheisten osallisuuden tavat konkretisoituvat ja lasten läheissuhteiden kanssa työskentely juurtuu osaksi arkista lastensuojelutyötä. Perusteellisempi työ oli toisaalta myös vaikuttavaa: kun läheissuhteiden merkitystä pysähdyttiin miettimään lasten näkökulmasta ja kokeilutoiminnan avulla ylitettiin läheisten mukaan ottamisen kynnyksiä, läheissuhteet saivat uuden merkityksen työntekijöiden mielissä ja lastensuojelun asiakkaina olevien lasten arjessa.

Kokemusasiantuntijanuoret ja -läheiset osallistuivat ohjausryhmän ja kehittämistyöryhmän kokouksiin, valtakunnallisiin puheenvuoroihin sekä kirjoitus- ja tiedotustehtäviin yhdessä projektihenkilöstön kanssa. Projektiin palkatun kokemusasiantuntijaläheisen merkitys korostui vaikuttamistyössä, koulutuksissa ja materiaalintuotannossa, erityisesti läheisille suunnatun oppaan työstämisessä. Vuoden aikana jatkettiin jo alkaneiden fokusryhmien Sukupuu ry:n ja sukulaissijaisvanhempien ryhmien tapaamisia.

Projektin ensimmäisistä tuloksista tuotettiin useita artikkeleja Pesäpuun lehteen. Projektin ohjausryhmän jäsenten haastattelu läheisten merkityksestä lastensuojelussa julkaistiin Lapsen Maailma -lehdessä.

Vaikuttavalla työllä uusia läheisratkaisuja lastensuojeluun

Kehittämistyöryhmässä kerättiin määrällistä ja laadullista tietoa pilottialueilta läheisiä osallistavista lastensuojelukäytännöistä ja -menetelmistä. Lisäksi aloitettiin tutkimusyhteistyö Lastensuojelun käsikirjan päätoimittajan kanssa. Päätettiin keskittyä erityisesti sukulais- ja läheissijaisvanhemmuutta sekä oheishuoltajuutta kartoittavien ja tukevien mallien kokoamiseen ja tuottamiseen.

Kaksipäiväistä Lähemmäs Lasta -koulutusta pilotoitiin Kanta-Hämeessä. Koulutuspalautteiden mukaan työntekijöiden osaaminen ja ymmärrys läheisten kartoittamisen merkityksestä ja tukimahdollisuuksista lisääntyivät. Koulutuksen osallistujille koottiin ”Ideoita ja välineitä työntekijälle lapsen läheissuhteiden kartoittamiseen ja vahvistamiseen”-ideavihko. Koulutusta päätettiin tarjota myös avoimena koulutuksena ja tilauskoulutuksena. Loppuvuonna valmisteltiin kaikilla pilottialueilla toteutettavaa Lähemmäs Lasta -koulutuskieruetta.

IFCO:n (International Foster Care Organisation) Euroopan konferenssissa Irlannissa pidettiin yhdessä Pesäpuun Selviytyjät-tiimiläisten kanssa kaksi työpajaa lasten läheissuhteiden ja läheisten osallisuuden merkityksestä: toinen nuorille (13 osallistujaa) ja toinen aikuisille (35 osallistujaa). Lähemmäs-projektista kerrottiin myös Lontoon opintomatalla, jossa oli mukana projektihenkilöstön lisäksi pilottialueiden edustajia. Kansainvälisiä puheenvuoroja varten käännettiin Lähemmäs-esitteet ja -materiaalia englanniksi. Valtakunnallisilla lastensuojelun perhehoidon päivillä Jyväskylässä Salapoliisit ja Sherlockit esittelivät läheisviestejä foorumistaan.

Lapsilähtöisiä ja läheissuhteet huomioivia työtapoja lastensuojelutyöhön

Projektin kehittämistyöryhmä kokosi ja tuotti Lastensuojelun käsikirjaan erilaisia lapsia ja läheisiä huomioivia työmenetelmiä ja materiaaleja. Kehittämistyöryhmän kokouksissa oli mukana Lastensuojelun käsikirjan päätoimittaja. Lisäksi ryhmä ideoi ja tuotti sisältöä läheisten oppaaseen (Pieni opas lasten ja nuorten läheisille lasten suojelussa).

Läheissuhteiden merkitys lastensuojelussa kiinnosti myös tutkimuksen näkökulmasta; useat opinnäytetyön tekijät ottivat yhteyttä vuoden aikana. Projektissa koottiin sen tavoitteita ja tiedontuotantoa tukevia tutkimusteemoja ja käynnistettiin niihin liittyviä uusia opinnäytetyöhankkeita. Ensimmäiset lastensuojelun läheissuhteita ja läheisten osallisuutta käsittelevät opinnäytetyöt valmistuivat ja ne julkaistiin Pesäpuun [www-sivuilla](#).

Toimintavuonna suunniteltiin ja toteutettiin opintomatka Lontooseen sellaisiin tutustumiskohteisiin, joissa on tuloksellisesti kehitetty ja otettu käyttöön läheisiä osallistavia työmenetelmiä. Tutustumiskohteina olivat NSPCC:n (National Society for the Prevention of Cruelty to Children) monipuolinen, lapsilähtöinen työ, Morning Lane Associates, joka levittää Itä-Lontoossa kehitettyä Reclaiming social work in Hackney –sosiaalityön mallia sekä Family Rights Group (FRG), joka edistää muun muassa läheissijaisvanhemmuutta. Opintomatkan tuloksia kokeiltiin erityisesti Satakunnassa ja levitettiin laajemminkin valtakunnallisesti kirjoittamalla ja tarjoamalla useita artikkeleita julkaistavaksi valtakunnallisissa lehdissä. Opintomatkan matkakertomus julkaistiin Pesäpuun [www-sivuilla](#).

Kokonaisuudessaan Lähemmäs-projekti siis toteutui alkuperäisen projektisuunnitelman aikataulun mukaisesti. Joiltakin osin syntyi uusia innovaatioita, kuten läheisfoorumimalli ja Lähemmäs Lasta -koulutusmalli materiaaleineen. Haasteina olivat vaikuttamis- ja tiedottamistyö. Lapsen läheissuhteita osataan jo lastensuojelussa kartoittaa, mutta rohkeus, aika ja välineet lapsen läheissuhteiden työstämiseen osana vaikuttavaa ja laadukasta lastensuojelutyötä vaativat vielä työtä.

PePPI-hanke 2012–2016

PePPI - Vapaaehtoiset voimavarana sijaisperheiden tukemisessa -hanke on Pelastakaa Lapset ry:n, Perhehoitoliitto ry:n ja Pesäpuu ry:n yhteinen hanke, jota hallinnoi Pelastakaa Lapset ry. Pesäpuun työntekijöiden vastuulla on Uudenmaan alueen toiminta. Hankkeen päämääränä on edistää järjestölähtöisin keinoin perhehoidossa elävien lasten ja nuorten sekä sijaisperheiden sosiaalista hyvinvointia, turvata perhehoidossa elävien lasten ja nuorten elämässä pysyvyyttä ja jatkuvuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Hankkeessa hyödynnetään perhehoidon eri toimijoiden kokemusasiantuntijuutta sekä vahvistetaan kolmen perhehoitoa kehittävän järjestön yhteistä vaikuttamistyötä.

Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

PePPI-hankkeen vapaaehtoistoimintaa selkeytettiin tekemällä ”vapaaehtoisen ja sijaisperheen polut”-prosessikaaviot. Perhehoidon työntekijöille tehtiin kaavio PePPI:n toiminnasta sijaisperheille.

Vapaaehtoisten sijaisperheiden tukihenkilöiden valmennukseen kehitettyä mallia jalostettiin osallistujapalautteiden pohjalta ja työntekijöiden asiantuntemuksen kautta edelleen sijaisperheiden tukihenkilötoimintaan sopivammaksi. Manuaaliin lisättiin muun muassa tietoa sijaissisarudesta sekä toiminnallisia harjoituksia, joissa pohditaan sijoitetun lapsen tuntoja, tukihenkilön omaa vapaaehtoisuutta sekä toiminnassa kohdattavia haasteita.

Oman valmennusmallin erityisyytenä voidaan pitää sitä, että valmennukseen hakeutuu myös ihmisiä ja pariskuntia, joilla on omakohtainen suhde lastensuojeluun: he ovat lastensuojelun kokemusasiantuntijoita, biologisia vanhempia tai sijaisvanhempia. Noin kolmasosa tukihenkilövalmennukseen osallistuvista harkitsee itse sijaisvanhemmuutta tai tukiperheeksi ryhtymistä. Keskeinen osa tukihenkilöiden valmennusta ovat sijaisvanhemman ja sijaisperheessä käyvän tukihenkilön kokemukset sijaisvanhemmuudesta ja tukihenkilötoiminnasta.

Vapaaehtoistoimintaan liittyviä lomakkeita uudistettiin ja kehitettiin työntekijöiden toiminnassa kertyneen kokemuksen pohjalta. Vapaaehtoiseksi ilmoittautumislomaketta kehitettiin edelleen aiempaa selkeämmäksi, samoin sijaisperheen tukihenkilöhakemusta sekä sijaisperheen ja tukihenkilön välistä sopimusta. Lisäksi kehitettiin lomake vapaaehtoisen haastattelua varten sekä vapaaehtoisen toimintapäiväkirja. Myös vapaaehtoisten ja tukea saavien sijaisperheiden rekisteriä kehitettiin edelleen paremmin toimintaa palvelevaksi.

Tukihenkilöt toimivat sijaisperheissä erilaisissa tehtävissä: lapsen tai nuoren aikuisena kaverina tai tukena perheen arjessa, läksyjen lukuapuna tai vaikkapa sijaisvanhemman leipomisapuna esim. syntymäpäivien järjestämisessä. Tukihenkilöt antavat aikaa ja huomiota lapsille ja mahdollistavat näin vanhemmille lepohetken. Tukihenkilöiltä edellytetään vähintään vuoden sitoutumista toimintaan, lapsen tai nuoren aikuisena kaverina toimiessa yleensä toistaiseksi. Tukihenkilöt tapaavat tuettavaa perhettä tai lasta yleensä 1-3 kertaa kuukaudessa.

Tukihenkilöitä ja muita vapaaehtoisia rekrytoitiin erityisesti PePPi-hankkeen verkkosivujen sekä PePPin ja emojärjestöjen Facebookin kautta. Yhteensä Facebook-rekrytoinnilla (mukaan lukien Emma & Elias -ohjelman sponsoroima mainos) tavoitettiin yli 55 000 henkeä pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla. Lisäksi rekrytoitiin verkossa ToimintaSuomen, Espoon järjestöjen yhteisö EYJ:n ja Vantaan järjestöringin kautta. Rekrytointikanavia olivat myös Vantaan vapaaehtoistalo Viola, Kampin palvelukeskus ja Länsiväylä-lehti (30.8.2014). PePPi osallistui Ajoissa kotiin - sijaisvanhempien rekrytointikampanjan tapahtumaan Linnanmäellä 20.9.2014, jossa oli kertaluonteisesti mukana vapaaehtoisina viisi nuorta klovnia ja heidän ohjaajansa. Ammattikorkeakoulu Metropolian kautta löydettiin kaksi tukihenkilöä ja tapahtumavapaaehtoista, PuuhaMartat ry:n kautta löytyi kaksi uutta tukihenkilöä. Peppi oli myös mukana Vapaaehtoistoiminnan messuilla 3.12.2014. Emma ja Elias -ohjelma tuotti vuoden aikana myös rekrytoinnissa käytetyn videon PePPi -hankkeen sijaisperheen tukihenkilöstä. Video löytyy Hyvä kiertoon -sivustolta.

Mukaan toimintaan tulleiden vapaaehtoisten lisäksi saatiin noin 20 yhteydenottoa kiinnostuneilta vapaaehtoisilta. Osa näistä jäi odottamaan seuraavaa valmennusta ja osa päättyi olemaan lähtemättä mukaan toimintaan.

Vuoden aikana järjestettiin kaksi valmennusta, joihin osallistui yhteensä 18 henkeä. Vapaaehtoisina kokemusasiantuntijoina valmennuksissa kävi tukea saanut sijaisvanhempi sekä tukihenkilöitä. Tukihenkilösuhdeta oli vuoden aikana yhteensä 9, joista 3 aiemmin alkanutta tukihenkilösuhdetta päättyi suunnitellusti ja 4 uutta tukihenkilösuhdetta aloitettiin. Kaksi alun

perin vuoden mittaiseksi suunniteltua tukihenkilösuhdetta jatkuu edelleen. Yhteensä näissä yhdeksässä tukihenkilösuhteessa oli 16 tukihenkilöä ja tuettavissa sijaisperheissä 39 henkeä. Tukihenkilötoimintaa oli vuoden aikana Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Lisäksi 14 sijaisperheeltä oli vuoden lopussa tukihenkilöhakemukset Espoosta, Vantaalta, Lohjalta, Vihdistä, Siuntiossa, Raaseporista, Nurmijärveltä, Tuusulasta, Järvenpäästä ja Hyvinkäältä. Sopivaa perhettä odotti tai perheessä aloittamisesta oli sovittu 7 vapaaehtoisen kanssa ja rekrytointi seuraavaan valmennukseen oli kesken. Haasteena sijaisperheiden tukihenkilötoiminnassa onkin ollut perheiden tarpeiden ja vapaaehtoisten toiveiden kohtaaminen sekä toiminta-alueen laajuus. Helpointa vapaaehtoisia on ollut löytää Helsingistä ja pääkaupunkiseudulta (71 % vapaaehtoisista asuu Helsingissä), kun taas sijaisperheiden tukihenkilöhakemuksia on tullut ympäri Uuttamaata.

Tukihenkilöiden ja vapaaehtoisten virkistystä, palkitsemista ja toiminnan tukea kehitettiin edelleen. Kaikki tukihenkilöt haastatellaan ennen toiminnassa aloittamista ja projektityöntekijä osallistuu heidän kanssaan ensimmäiseen tapaamiseen perheen kanssa. Tapaamisessa laaditaan sopimus, jossa määritellään toiminnan tavoitteet ja se, miten perhettä tuetaan, kuinka usein yms. Tukihenkilöille järjestettiin vuoden aikana toiminnan arviointi- sekä virkistystapaaminen ja pikkujoulut. Tukihenkilöille perustettiin suljettu Facebook-ryhmä, johon on liittynyt 8 tukihenkilöä. Jatkossa tullaan järjestämään vertais- ja virkistystapaamisten lisäksi myös työnohjausta tukihenkilöille. Isäryhmien vetäjiä tavattiin mm. vertais-lounaan merkeissä ja heihin oltiin säännöllisesti yhteydessä tapaamiskertojen jälkeen purkukeskustelujen merkeissä.

Toimintaa arvioidaan lomakekyselyillä, vapaaehtoisten toimintapäiväkirjoilla ja tukihenkilöiden vertais- ja virkistystapahtumissa heitä haastatteleamalla.

Kokemukset tukihenkilötoiminnasta ovat olleet erittäin rohkaisevia ja positiivisia sekä sijaisperheiden, että tukihenkilöiden mielestä. Mielenkiintoinen havainto on ollut, että moni sijaisvanhempi (6) on toiminut sekä saajan (toimintapäiviin tms. osallistuminen tai perhe on saanut tukihenkilön tukea) että vapaaehtoisen roolissa (esimerkiksi ryhmänvetäjänä tai kokemusasiantuntijana). Tärkeäksi tulokseksi hankkeessa mukana olevat sijaisvanhemmat ja sosiaalityöntekijät nimeävät sen, että sijaisvanhemmat ovat saaneet hankkeen myötä oikeuden asettua myös tarvitsevaan rooliin.

Seuraavana vuonna tukihenkilötoimintaa aiotaan toteuttaa yhä suuremmassa mittakaavassa ja useamman kunnan alueella sekä pyritään vastaamaan toiminnassa esiin tulleisiin haasteisiin esimerkiksi vapaaehtoisten ja sijaisperheiden tavoittamisen sekä tarpeiden ja toiveiden yhteensovittamisen suhteen.

Lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen ja sijoitettujen lasten harrastustoiminta

Keväällä 2014 aloitettiin nuorten aikuisten (3) lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kanssa videoprojekti. Tavoitteena on luoda nuorille turvallinen verkkoympäristö, jonne he voisivat tehdä kannustusvideoita muille samankaltaisessa elämäntilanteessa eläneille/eläville nuorille. Kokemusasiantuntijoiden kanssa kehitetään muitakin vertaistoiminnan muotoja kuten voimauttavia tapaamisia. Vuoden aikana tehtiin kolme videota, jotka löytyvät Hyvä kiertoon -sivustolta. Toimintaa kehitetään yhteistyössä Walter ry:n kanssa.

Sijaisvanhempien jaksamisen tukeminen

Sijaisisien ryhmä jatkoi kokoontumistaan Tiukulatalossa vapaaehtoisen vetäjän johdolla. Ryhmään kuuluu 15 isää, jotka tapaavat noin kerran kuussa. Jari Sinkkonen vieraili ryhmässä loppuvuodesta. Isäryhmän pohdinnoista syntyi Perhehoidon päiville Jyväskylään työpaja ”Isät esiin!”. Työpaja sai hyvän palautteen osallistujilta.

Vantaalla aloitettiin syksyllä oma vapaaehtoisen vetämä sijaisien ryhmä, jossa on käynyt 4 isää. Sekä Helsingin että Vantaan ryhmien vetäjiä tavataan säännöllisesti ja ryhmien toimintaa arvioidaan.

Espoossa alkoi 2014 yhteistyössä Leijonaemojen kanssa vapaaehtoisen vetämä ryhmä erityislasten sijaisvanhemmille (4 vanhempaa). Espoon ja Vantaan ryhmät ovat kokoontuneet syksystä lähtien kerran kuussa.

Sijaisperheille järjestettiin vuoden aikana 3 toimintapäivää yhdessä Sininauhaliiton Vihreä Veräjä-hankkeen kanssa. Talvella ja keväällä pidettiin toimintapäivät Luukin ulkoilualueella, alkusyksystä Meri-Rastilan ulkoilualueella. Yhteensä osallistujia päivissä oli 160. Toimintapäivät ovat olleet erittäin suosittuja, aina eivät kaikki halukkaat perheet ole mahtuneet mukaan. Yhteistyökumppaneita päivien järjestämisessä on ollut lukuisia aina Haliberneistä ja terapia-alpakoista erilaisiin kädentaitopajaosaajiin ja Sirkus Magentaan. Toimintaa on kehitetty saatujen osallistuja-, vapaaehtois- ja järjestäjäpalautteiden pohjalta, ja pääasiassa palaute on ollut erittäin positiivista. Monipuolista ohjelmaa on kiitelty, samoin rentoa ilmapiiriä ja mahdollisuutta päästä tutustumaan muihin sijaisperheisiin ja jakamaan heidän kanssaan kokemuksia. Toimintapäiväkokemusten pohjalta alettiin vuonna 2014 yhdessä Vihreän Veräjän kanssa työstää opasta luontotoimintapäivän järjestämiseen lapsiperheille.

Yhteistyö kuntien ja oppilaitosten kanssa

Yhteistyö Helsingin, Vantaan ja Espoon perhehoidon kanssa on jatkunut hyvässä hengessä vuoden 2014 aikana. Kuntien perhehoidossa on käyty neuvottelemassa yhteistyöstä ja kertomassa PePPi-hankkeen toiminnoista.

Keväällä 2014 järjestettiin Helsingin, Espoon, Vantaan ja Pihlajan perhehoidon sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille Yhteistyön kehittämispäivä. Osallistujia oli 50 ja päivä sai erittäin positiivista palautetta.

Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa jatkettiin opiskelijoiden rekrytointia sijaisperheiden toimintapäivien suunnitteluiden merkeissä. Yhteensä vuoden aikana viisi opiskelijaa toimi vapaaehtoisena mm. toimintapäivissä, kaksi heistä myös tukihenkilöinä.

Muut yhteistyötahot

PePPi-hanke jatkaa mukana Ehjä ry:n koordinoimassa tukihenkilötoiminnan kehittämisverkostossa ja Perhehoidon asiantuntijatyöryhmässä. Yhteistyötä tehdään tiivisti Uudenmaan sijaiskotiyhdistyksen, Pesäpuun lasten salapoliisiryhmän, Pelastakaa lapset ry:n Vahvasti tuettu perhehoito -hankkeen, Sininauhaliiton Vihreä Veräjä -hankkeen ja HelsinkiMission Pelastakaa sukupolvi -hankkeen kanssa. Uusina yhteistyökumppaneina aloittivat

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö, Taiteen edistämiskeskus ja HUS:n lasten ja nuorten psykiatrian Malmin toimipiste, joiden kanssa työstettiin konkreettisia suunnitelmia ja toimintaa vuodelle 2015.

PePPi on mukana myös Espoon Valikko-työryhmässä, Emma ja Elias-ohjelman Vapaaehtois- ja tukihenkilötoiminnan verkostossa, Kaste- lastensuojelun oppimisverkostossa. Lisäksi hankkeessa saatettiin alulle kolmen perhehoitoon sijoittuvaa opinnäytetyötä/pro gradua.

Tilaisuuudet

- Lapsi liikkuu -seminaari, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki 24.2.2014
- Tutustumismatka Vapaaehtoistyöhön ja sen koordinointiin Virossa – Turun Valikko-ryhmä, Viljandi, Viro 6.-8.6.2014
- Therapeutic Puppet Theatre, Inartes Instituutti, Helsinki 1.-4.8.2014
- Kokemusasiantuntijuus -seminaari, THL, Helsinki 16.9.2014
- Emma ja Elias -verkosto & Valtakunnalliset lastensuojelupäivät, Hämeenlinna 29.9–1.10.2014
- Lasten Kaste -oppimisverkosto, THL, Helsinki 4.11.2014
- Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kehittämispäivä, Ehjä ry, Helsinki 11.11.2014
- Perhehoidon päivät, Perhehoitoliitto ja Pesäpuu, Jyväskylä 12.–13.11.2014
- Eettiset ristiriidat sosiaalityössä, Talentia, Helsinki 14.11.2014
- Emma ja Elias -verkosto, arviointipäivät, Helsinki 17.–18.11.2014
- Vapaaehtoistoiminta netissä -koulutus, Pelastakaa Lapset ry 15.11.2014
- Verkkovälitteinen lapsen ja nuoren tukeminen kriisissä -koulutus, Pelastakaa Lapset ry 25.11,9.12 2014
- Vapaaehtoistoiminnan Volunteer -messut, Helsinki 3.12.2014
- Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen organisaatiossa -opintokokonaisuus (15op), HUMAK 9.2014–3.2015

Medianäkyvyys

- Iholla, Kodin Kuva-lehti 5/2014
- Innostumisesta ja innostamisesta, KansalaisAreena, osana ”Vapaaehtoisuus on timanttia toimintaa”-verkkoblogia
- Perheet luottavat siihen, ettemme riko lapsia, Pesäpuun lehti 2/14

Opinnäytteet

- Joonas Hakala & veikka Murtonen, Laurea AMK: Kartoitus sijaisisien asemasta
- Netta Vainio, Helsingin yliopisto: Lasten harrastaminen sijaisperheissä -pro gradu -tutkielma

Yleishallinto

Pesäpuu ry on yhdistys, jonka kotipaikka on Jyväskylän kaupunki ja toimialueena koko maa. Yhdistyksen asioita hoitaa hallitus, johon kuuluu vuosikokouksessa valittu puheenjohtaja, 7-10 varsinaista ja 7-10 henkilökohtaista varajäsentä. Hallituksessa tulee olla mikäli mahdollista edustus Pelastakaa Lapset ry:stä ja Perhehoitoliitto ry:stä. Tämän lisäksi hallituksessa voi olla kuntien, järjestöjen, valtion, yliopistojen ja muiden yhteisöjen piiristä valittuja jäseniä. Hallituksen tehtävänä on vastata toiminnan ideoinnista, kehittämisestä ja sisällöstä. Hallitus hyväksyy talousarvion, toimintasuunnitelman ja vuosikertomuksen. Hallitus myös palkkaa vakituisen henkilökunnan ja päättää heidän palkoistaan.

Vuonna 2014 pidettiin vuosikokous ja neljä hallituksen kokousta. Hallituksen tukena toimii PRIDE-toimikunta ja vuonna 2014 asetettu koulutus- ja tutkimustoimikunta. Talouden ja hallinnon suunnittelusta vastaa tiimi, johon kuuluvat toiminnanjohtaja, talous- ja hallintopäällikkö, toiminnanjohtajan varahenkilö sekä henkilökunnan edustaja.

Henkilöstöhallinto

Järjestön tärkeä voimavara on pitkäjänteiseen työhön sitoutunut, motivoitunut henkilökunta. Hyvin suunnitellulla henkilöstöpolitiikalla tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista. Kehittämistyö tarvitsee onnistuakseen pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Projektiluontoista kehittämistyötä ei voi toteuttaa, ellei tukena ole riittävän suuri ja pysyvä kehittäjien tiimi. Uudet kehittämishankkeet tarvitsevat rinnalleen aikaisemman kehittämistyön tulokset, ettei kehittämistyötä tarvitse aloittaa aina alusta. Nykyinen rahoitus herättää työntekijöissä epävarmuutta eikä edistä työhön sitoutumista.

Henkilöstön hyvinvointia edistetään hyvällä koulutuspolitiikalla, työterveyshuollolla ja mahdollisuudella työnohjaukseen, liikuntaan ja virkistykseen. Kokemuslisillä ja henkilökohtaisilla lisillä kannustetaan työntekijöiden sitoutumista. Työntekijöiden työterveys järjestetään Mehiläisessä. Käytössä ovat virikesetelit ja lounassetelit.

Yhdistyksen henkilökuntaan kuuluvat toiminnanjohtaja, talous- ja hallintopäällikkö, kehittämisspäälliköt ja toimistosihtööri sekä projektityöntekijöitä. Toiminnanjohtajalla on nimetty varahenkilö. Lisäksi yhdistys työllistää eri osa-alueiden erityisosaajia tarpeen mukaan.

Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen, RAY kohdennettu avustus

Toiminnanjohtaja Raili Bäck-Kiianmaa (työaika 60 %, osa-aikaeläkkeellä)

Talous- ja hallintopäällikkö Jenni Ruohonen

Kehittämisspäällikkö Jaana Pynnönen

Kehittämisspäällikkö Sari-Anne Paaso (lyhennetty työaika 60 % 31.8.2014 asti, jonka jälkeen lyhennetty työaika 80 %)

Kehittämisspäällikkö Pia Lahtinen (työaika 40 %)

Kehittämisspäällikkö Sirpa Yli-Rekola (työaika 70 %)

Kehittämisspäällikkö Riikka Huusko (äitiyslomalla)

Osallisuuden taidot ja valmiudet, RAY kohdennettu avustus

Kehittämispäällikkö Johanna Barkman

Asiantuntija Pipsa Vario (työaika 50 %)

Projektityöntekijä Sami Isoniemi (projektiluontoisesti)

Projektityöntekijä Helena Inkinen (projektiluontoisesti)

Kokemusasiantuntijoita työllistetty tarpeen mukaan projektiluontoisesti

Sisukas – sijoitettu lapsi koulussa, RAY Ci-projekti

Projektipäällikkö Christine Vältivaara

Kehittäjäpsykologi Sari-Maarika Mäntymaa (2.8.2014 asti)

Kehittäjäpsykologi Emmi Latvala (5.8.2014 alkaen)

Konsultoiva erityisopettaja Maire Saksola

Kehittäjäsosiaalityöntekijä Johanna Liukkonen

Lähemmäs – läheisten osallisuuden vahvistaminen, RAY Ci-projekti

Projektipäällikkö Pia Lahtinen (työaika 60 %)

Erityisasiantuntija Hanna Särkiö

Kokemusasiantuntija Sannariikka Silén 50 % (määräaikainen työsopimus 31.12.2014 asti)

Projektityöntekijä Suvi Jaatinen 50 % (määräaikainen työsopimus 31.12.2014 asti)

Paikka auki -avustusohjelma, RAY Ci-projekti

Graafinen suunnittelija Ruut Kiiskilä (työaika 80 %)

Oma rahoitus

Toimistos sihteeri Piritta Schulz

Kehittämispäällikkö Paula Männikkö (työaika 50 %, osa-aikaeläke)

PePPI – vapaaehtoiset voimavarana sijaisperheiden tukemisessa, RAY Ci-projekti

Maaret Parviainen (työsuhteessa Pelastakaa Lapset ry:een)

Heini Aaltonen (työsuhteessa Pelastakaa Lapset ry:een)

Talous

Pesäpuun talous perustuu RAY:n kahteen kohdennettuun toiminta-avustukseen, kahteen projektiavustukseen ja omiin koulutus- ja myyntituottoihin sekä erikseen haettuihin ja saatuihin pienempimuotoisiin avustuksiin, jotka eivät kuitenkaan ole pysyviä rahoituslähteitä.

Uhkana vuodelle 2014 oli laskeva suunta oman koulutus- ja materiaalityötoiminnan osalta. Koulutustuotot pystyttiin säilyttämään vuoden 2013 tasolla uuden Kohtaamisen taito lastensuojelussa -koulutuksen avulla. Tuotteiden myyntituotot sen sijaan pienenivät yli kymmenellä prosentilla vuodesta 2013. RAY:n kohdennetun toiminta-avustuksen alijäämää pystyttiin kattamaan vuonna 2014 omilla tuotoilla, joita syntyi PRIDE-kouluttajakoulutuksen osalta yli talousarvion ja tilikausi jäi ylijäämäiseksi.

Omien tuottojen laskeminen kasvattaa kuitenkin myös tulevaisuudessa riskiä yhdistyksen alijäämäiseen tulokseen, sillä RAY:n avustukset eivät nykyisellään riitä kattamaan tulevana vuosina henkilöstön kuluja projektien päättyessä ja vakituisen henkilöstön siirtyessä Pesäpuun peruskehittämistyön pariin. Osaltaan

henkilöstökulujen rakennetta muuttaa uuden toiminnanjohtajan rekrytointi keväällä 2016 nykyisen toiminnanjohtajan jäädessä eläkkeelle.

Tulevien vuosien haasteena on laatia kattava talous- ja henkilöstöstrategia, jolla pyritään varmistamaan Pesäpuun työn jatkuminen laadukkaana ja tarvittavassa laajuudessa.